

KEERSOPPERBEEMDEN

Inventarisatie broedvogels BMP-A 2020

In opdracht van Staatbosbeheer

♀ Zwartkop Foto: MJvdB

Inventarisatie en samenstelling: Jan Schutjes en Maarten-Jan van den Braak

Vogelwerkgroep IVN Valkenswaard-Waalre december 2020

Keersopperbeemden 2020 BMP-A inventarisatie

Inhoud

Inleiding	Pag. 3
1. Gebiedsbeschrijving	Pag. 4
2. Broedvogelinventarisatie	
2.1 Veldwerk en methodiek	Pag. 6
2.2 Resultaten	Pag. 7
2.3 Soortbespreking	Pag. 10
3. Doelstellingen komende jaren	
3.1 Ecologische vogelgroepen	Pag. 64
3.2 Nieuwe weg	Pag. 64
4. Literatuur	Pag. 67
5. Fotoverantwoording	Pag. 67
6. Dankwoord	Pag. 67
7. Soortkaarten	Pag. 68

Inleiding

Op verzoek van Staatsbosbeheer, beheerder van het gebied de Keersopperbeemden, is in 2020 voor de 17^e keer een broedvogelkartering uitgevoerd in Dommelen. Sinds 2004 is daar jaarlijks een inventarisatie geweest door leden van de vogelwerkgroep van IVN Valkenswaard-Waalre. De Keersopperbeemden is een gebied ten westen van Dommelen. Zie gebiedsbeschrijving hoofdstuk 1.

Het onderzoek gebeurde volgens broedvogelkartering in BMP-A (alle aanwezige soorten in een telgebied van 10 tot 250 ha). Er is geen gebruik gemaakt van geluidsnabootsing. De aangetroffen soorten zijn ingevoerd in plot 3587 bij Sovon Vogelonderzoek Nederland. De gegevens zijn verwerkt in territoria en automatisch geclusterd met het programma "autoclustering in BMP" (Van Dijk et.al. 2012). Er werden tussen 21 maart en 4 juli, 8 bezoeken afgelegd bij zonsopgang en in de ochtend.

Gebiedsimpresie voorjaar 2020 Foto: JS.

1. Gebiedsbeschrijving

De Keersopperbeemden is een gebied, 40.85 ha, ten westen van Dommelen met als oostgrens rivier de Keersop, als westgrens de Keersopperdreef. De zuidgrens is de provinciale weg N397 en de Noordgrens ligt iets ten zuiden van de weg de Keersop.

Kaart1. Luchtk kaart gebied Keersopperbeemden, Bron Sovon

Het landschap is te typeren als een klein beekdal op hoge zandgrond. Aan de westkant van rivier de Keersop is een lang (gras)pad. Westelijk daarvan liggen behalve wat kleine kruidenrijke graslandjes met bramenstruweel maar vooral beek begeleidend bos met verschillende soorten loofbossen. Het bos loopt door tot aan de Westgrens van het gebied de Keersopperdreef. Daar zitten aan de westkant een drietal kleine natte graslandjes, waar ook een paar paddenpoelen liggen. Er zijn 3, te voet, begaanbare Oost-West verbindingen t.w. aan de noord- en zuidkant van het bos en er is een bospad t.h.v. het noordelijke 1/7^e deel. Het gebied wordt beheerd door Staatsbosbeheer. De rivier de Keersop en de oevers door Waterschap "de Dommel".

Gebiedsimpresie voorjaar 2020 Foto: JS.

Gebiedsimpresie voorjaar 2020 Foto: JS.

2. Broedvogelinventarisatie

2.1 Veldwerk en methodiek

De basis voor de broedvogelinventarisatie waren acht vroege-ochtend bezoeken. Dit zijn de bezoeken die de uitsluitende waarnemingen opleveren en die een betrouwbaar beeld geven van de dichtheden van de algemene soorten. Voor de meeste algemene soorten komen de territoria tot stand op grond van deze uitsluitende waarnemingen. De systematische ochtendbezoeken zijn meestal gebracht rond zonsopkomst wanneer de kans voor het waarnemen van de meeste soorten het grootst is, of iets later als de weersomstandigheden duidelijk beter waren.

Tijdens het veldbezoek wordt speciaal gelet op: individuen in geschikt biotoop tussen de datumgrenzen; paren in geschikt biotoop tussen de datumgrenzen; territorium indicerende waarnemingen zoals zang, balts en paring. Nest indicerende waarnemingen zoals voedselvluchten en alarmeren. Toevallige nestvondsten.

De inventarisatie en de uitwerking is uitgevoerd conform de Handleiding Broedvogelmonitoring Project van SOVON (van Dijk & Boele 2011). Het gebied is steeds op verschillende manieren doorkruist en het startpunt is daarom steeds gevarieerd.

Door het gebruik van één methode is het mogelijk de 17 opeenvolgende jaren met elkaar te vergelijken en kunnen aantalsontwikkeling, verandering in verspreiding en verschuivingen binnen biotopen worden vastgesteld. De clustering van de waarnemingen is gedaan met het programma "Autoclustering in BMP" (Van Dijk et.al. 2012).

Totaal werd 19 uur en 25 minuten geïnventariseerd op broedvogels op acht verschillende dagen met als uiterste bezoekdata 21 maart en 04 juli.

Data van inventarisatie 2020

1	21 maart	07:03 - 08:36, 1 uur 33 minuten
2	04 april	07:26 - 09:59, 2 uur 33 minuten
3	18 april	06:21 - 09:10, 2 uur 49 minuten
4	05 mei	06:12 - 08:08, 1 uur 56 minuten
5	16 mei	05:58 - 09:10, 3 uur 12 minuten
6	30 mei	06:03 - 09:11, 3 uur 08 minuten
7	13 juni	05:36 - 07:38, 2 uur 02 minuten
8	<u>04 juli</u>	<u>05:45 - 07:57, 2 uur 12 minuten</u>

Totale tijd: 19 uur 25 minuten

Weersomstandigheden

Tijdens de bezoeken waren de weersomstandigheden overwegend gunstig. Het weer kan van invloed op de activiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, neerslag en lage temperaturen kunnen belemmerende factoren zijn.

2.2 Resultaten

Het totaal aantal territoria schommelde in de loop van de 17 jaren tussen minimaal 170 in 2018 en maximaal 356 in 2016. Gemiddeld waren dat 240 territoria per jaar. In 2020 was het aantal met 216 wat aan de lage kant. Het aantal broedende soorten is behoorlijk aan schommelingen onderhevig geweest. Van minimaal 29 soorten in 2012 naar maximaal 54 soorten in 2016. Gemiddeld 39 verschillende soorten per jaar. In 2020 waren dat er 38.

Bever. Foto: JS.

Van alle 38 aangetroffen soorten broedvogels met een geldig territorium* is een stippenkaart toegevoegd. Totaal konden er 216 territoria worden toegekend. De Zwartkop had met 22 de meeste geldige territoria. Er werden in totaal 52 verschillende soorten aangetroffen dat is dan inclusief niet broedvogels plus daarnaast Haas, Konijn, Ree, Eekhoorn, Vos en Bever.

Haas. Foto JS.

In 2016/2017 stelde Sovon in opdracht van het ministerie van Economische Zaken de nieuwe Rode Lijst van broedvogels samen. De Rode Lijst omvat 87 taxa. Het betreft alleen Nederlandse broedvogels. Zomer- of wintergasten komen niet op deze lijst voor. Deze Rode Lijst biedt Vogelbescherming Nederland een handvat om haar beschermingsactiviteiten op af te stemmen, om doelstellingen te bepalen en prioriteiten te stellen. Rode Lijsten hebben geen officiële juridische status. Plaatsing op de lijst maakt een dier dus nog geen "beschermde diersoort" in de zin van de Flora- en faunawet. De Rode Lijst heeft in de praktijk wel een signaleringsfunctie. Door de Rode Lijst te raadplegen kunnen alle instellingen die met natuurbehoud te maken hebben rekening houden met bedreigde soorten. Van de aangetroffen dit jaar voorkomende soorten staan er 2 op de Rode Lijst. Het betreft de Wielewaal(kwetsbaar) en de Spotvogel (gevoelig). Daarnaast kwamen de Koekoek(kwetsbaar), Matkop en Graspieper (beide gevoelig) in vorige jaren nog voor. Alle vogels die van nature in het wild in Nederland voorkomen zijn beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn. De bescherming van deze soorten is in Nederland geregeld in de Wet natuurbescherming (ingaaande 1 januari 2017). Deze nieuwe wet vervangt drie wetten: de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en faunawet. Met één wet en minder regels wordt het makkelijker om de wet toe te passen. Zie tabel 2. Broedvogels en de aantallen territoria van 2004 tot en met 2020. Alleen soorten waarvan ooit in een van de teljaren is vastgesteld, worden in deze tabel vermeld.

Vos. Foto: JS.

* Een territorium is een gebied dat door een vogel wordt verdedigd tegen andere vogels. Vaak van dezelfde soort. Over het algemeen wordt bij een broedvogelkartering een territorium opgevat als synoniem van een broedpaar. De vogels hoeven echter niet daadwerkelijk een poging tot broeden te ondernemen in hun territorium.

Tabel 2.

Soort	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Soort
Krakeend	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	Krakeend
Wilde Eend	6	11	14	17	12	11	7	5	6	4	5	2	5	2	2	3	0	Wilde Eend
Fazant	4	4	4	5	5	4	5	4	5	6	2	1	1	0	0	4	2	Fazant
Havik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	Havik
Blauwe Kiekendief	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Blauwe Kiekendief
Buizerd	2	1	3	3	3	2	2	1	2	1	1	1	1	0	1	2	2	Buizerd
Waterhoen	1	1	3	3	0	0	1	0	0	0	0	1	2	1	1	1	1	Waterhoen
Meerkoet	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Meerkoet
Kievit	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	Kievit
Houtsnip	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	Houtsnip
Holenduif	0	2	1	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0	2	2	0	2	Holenduif
Houtduif	9	15	16	10	9	11	10	9	11	8	13	6	12	4	5	16	7	Houtduif
Turkse Tortel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	Turkse Tortel
Koekoek(kwetsbaar)	1	3	0	0	0	1	0	1	0	0	2	0	0	1	0	2	0	Koekoek
Bosuil	1	2	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Bosuil
IJsvogel	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	IJsvogel
Kleine Bonte Specht	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	3	1	3	1	2	3	2	Kleine Bonte Specht
Grote Bonte Specht	3	6	7	4	5	5	6	6	6	3	5	2	6	5	5	5	5	Grote Bonte Specht
Zwarte Specht	0	0	0	0	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Zwarte Specht
Groene Specht	1	2	1	2	1	2	1	0	0	0	1	0	0	2	0	2	1	Groene Specht
Torenvalk	1	1	1	1	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Torenvalk
Wielewaal(kwetsbaar)	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	Wielewaal
Gaai	3	4	3	4	4	3	4	3	4	3	3	3	3	0	1	4	3	Gaai
Ekster	1	2	0	0	2	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Ekster
Kauw	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	Kauw
Zwarte Kraai	6	6	9	9	4	6	6	6	4	6	4	2	4	1	1	5	2	Zwarte Kraai
Zwarte Mees	2	3	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	Zwarte Mees
Kuifmees	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Kuifmees
Matkop(gevoelig)	0	2	1	0	3	0	0	0	0	0	0	3	4	2	0	2	0	Matkop
Pimpelmees	6	6	13	7	19	9	11	10	16	16	10	14	13	8	5	16	11	Pimpelmees
Koolmees	11	18	15	17	19	17	13	18	17	21	12	13	15	12	13	21	12	Koolmees
Boomleeuwerik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	Boomleeuwerik
Boerenwaluw	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	Boerenwaluw
Staartmees	2	2	4	3	5	3	3	2	2	2	1	3	1	1	0	0	2	Staartmees
Fitis	10	12	11	8	10	5	5	9	7	8	11	5	19	2	1	1	1	Fitis
Tijftjaf	18	14	18	18	18	22	19	23	22	24	24	20	31	19	14	29	11	Tijftjaf
Kleine Karekiet	2	2	0	2	0	3	0	1	0	0	3	0	2	1	3	1	3	Kleine Karekiet
Bosrietzanger	3	3	1	3	0	0	0	1	1	1	0	6	6	5	8	3	5	Bosrietzanger
Spotvogel(gevoelig)	1	0	1	0	1	1	2	1	3	5	3	0	0	1	0	0	0	Spotvogel
Sprinkhaanzanger	0	1	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Sprinkhaanzanger
Zwartkop	14	16	16	14	13	21	18	20	22	20	25	16	30	18	17	27	22	Zwartkop
Tuinfluit	5	8	7	10	8	8	6	6	4	4	8	14	13	9	10	15	4	Tuinfluit
Grasmus	6	9	4	5	7	6	9	7	10	16	19	8	15	8	6	6	9	Grasmus
Goudhaan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	0	0	1	Goudhaan
Winterkoning	16	16	13	16	17	19	19	15	18	17	22	23	37	18	16	31	21	Winterkoning
Boomklever	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	1	1	2	0	Boomklever
Boomkruiper	4	4	4	4	4	4	4	2	5	5	12	8	12	7	7	4	6	Boomkruiper
Spreeuw	4	9	6	6	7	5	7	4	3	5	2	0	0	0	0	0	2	Spreeuw
Merel	14	18	19	19	14	14	14	13	19	18	18	17	26	14	9	14	15	Merel
Zanglijster	6	5	4	7	5	3	4	4	6	4	5	7	6	3	5	6	9	Zanglijster
Grote Lijster	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	Grote Lijster
Roodborst	6	11	14	12	11	9	8	10	6	4	9	14	20	13	7	8	17	Roodborst
Nachtegaal	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nachtegaal
Bonte Vliegenvanger	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Bonte Vliegenvanger
Zwarte Roodstaart	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	Zwarte Roodstaart
Gekraagde Roodstaart	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	Gekraagde Roodstaart
Roodborsttapuit	2	5	4	4	6	5	9	6	9	6	5	3	5	1	2	5	4	Roodborsttapuit
Huismus	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Huismus
Heggenmus	8	9	7	6	5	5	0	2	2	1	1	2	4	1	0	2	0	Heggenmus
Gele Kwikstaart	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	Gele Kwikstaart
Witte Kwikstaart	0	1	0	1	4	2	4	2	2	2	0	0	1	0	1	1	2	Witte Kwikstaart
Graspieper(gevoelig)	0	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	Graspieper
Boompieper	0	0	0	0	2	2	4	1	2	4	9	3	8	4	5	6	5	Boompieper
Vink	10	17	19	14	15	13	13	11	13	17	17	13	25	10	12	24	17	Vink
Appelvink	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	4	1	0	0	0	Appelvink
Goudvink	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	Goudvink
Groenling	3	1	1	0	0	0	2	3	0	1	0	0	4	0	0	0	1	Groenling
Putter	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	Putter
Geelgors	4	3	5	6	9	7	10	8	10	9	11	5	7	4	5	6	5	Geelgors
Rietgors	1	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Rietgors
Aantal territoria -->	200	259	258	241	258	234	235	215	237	241	268	224	357	187	170	282	216	
Aantal soorten -->	39	43	39	32	40	36	37	33	29	30	39	35	54	46	38	40	52	
Jaren	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	

Haas Konijn Eekhoorn Bever Ree 2020 waargenomen

0=geen territorium meer, alleen soorten die ooit territorium hadden opgenomen in tabel.
 Soorten die op Rode Lijst staan in rood.

De volgorde van de soorten is zoals SOVON deze hanteert.

2.3. Soortbespreking (bronnen: SOVON, de Vogelbescherming en ANWB vogelgids)

Van alle aangetroffen soorten met een geldig territorium is uitgebreide algemene informatie toegevoegd.

1. Fazant (*Phasianus colchicus*) 2 territoria

De Fazant (*Phasianus colchicus*) is een vogel uit de familie van de fazantachtigen (Phasianidae). De geslachtsnaam komt uit het Latijnse phasianus, "Fazant". De soortnaam colchicus is Latijn voor "van Colchis" (tegenwoordig in Georgië), een land bij de Zwarte Zee waar Europeanen voor het eerst Fazanten leerden kennen. De groei van het Europese fazantenbestand vond later plaats. Vooral ten behoeve van de plezier-jacht werden vanaf de 18e eeuw grote aantallen Fazanten gefokt en losgelaten. Dit is in Nederland verboden, maar gebeurt illegaal nog wel. De Fazant komt van nature voor in laaglandbossen, waar hij is gespecialiseerd in het vangen van insecten, hagedissen en soms muizen maar ook zaden, bessen en aas op de bosbodem. De in Nederland voorkomende Fazant is een mix van verschillende ondersoorten en varianten die in het Aziatische broedgebied voorkomen.

Broedbiologie

Broedt in open tot halfopen landschappen met veel dekking. Ei-leg begin april tot eind juni, incidenteel later. Eén broedsel per jaar, meestal 8-12 eieren, broedduur 23-26 dagen, de jongen zijn nestvlinders die met 12 dagen stukjes kunnen vliegen en na 10-12 weken zelfstandig zijn. Een territoriale haan heeft vaak verschillende hennen (maar niet altijd bij eenmaal volledig ingeburgerde populatie).

Buiten broedtijd

Fazanten in Europa zijn standvogels en blijven jaarrond in het broedgebied. In het najaar en winter vormen Fazanten groepjes die op plekken met veel voedsel en dekking samenscholen. Zulke plekken liggen doorgaans op slechts enkele honderden meters van de broedplaats. Grotere verplaatsingen lijken niet voor te komen. De wintergroepen vallen in het vroege voorjaar uiteen.

Staat van Instandhouding

Er is geen staat van instandhouding van deze soort bekend. Wel is er een licht negatieve trend.

Fazant. Foto: MJvdB.

2. Buizerd (*Buteo buteo*) 2 territoria

De Buizerd behoort in de familie Roofvogels bij de Accipitridae.

De betekenis van de wetenschappelijke naam is onbekend. Men kent alleen de Latijnse naam *Buteo*: een valkensoort.

Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura-2000 gebieden aangewezen.

De buizerd eet wat voorhanden is. Jaagt vooral vanaf zitplaats laag boven de grond. Het voedsel bestaat voornamelijk uit kleine zoogdieren en amfibieën zoals Mollen, Veldmuizen, Rosse Woelmuizen, Kikkers, jonge Konijnen en andere kleine dieren zoals kevers en regenwormen. Jonge onervaren vogels worden via een achtervolgings-vlucht bemachtigd. De soort is vooral in de winter voornamelijk aaseter. Als er zich veel muizen, kikkers en regenwormen in een weiland bevinden, zie je de Buizerd al lopend en springend proberen deze te pakken.

Broedbiologie

Buizerds worden doorgaans geslachtsrijp op een leeftijd van twee of drie jaar en kunnen een leeftijd bereiken van 25-30 jaar. Vanwege trouw aan het territorium blijven de partners vaak hun leven lang bij elkaar. Het nest wordt vaak in een vork onder de boomkruin gebouwd op een hoogte tussen negen en acht- tien meter. Broedt van eind maart tot begin april en heeft meestal één legsel. Het legsel bestaat uit 3-4 soms 1-6 eieren. Eieren worden met tussenpozen van 2-3 dagen gelegd. Beide geslachten broeden maar de meeste tijd broedt het vrouwtje.

Broedduur 33-42 dagen, afhankelijk van de grootte van het legsel. De jongen zitten 40-49 dagen in het nest. Voordat de jongen uitvliegen bewegen zij zicht rond het nest op de takken in de bomen. De jongen worden dan takkelingen genoemd.

Broedtijd

De Buizerd is een standvogel. Oorspronkelijk was de soort gebonden aan grote bossen op de zandgronden, tegenwoordig broedt de Buizerd door het hele land ook in kleine bosjes en soms zelfs in solitaire bomen in open land. Het ouder wordende Nederlandse bos, in combinatie met verminderde vervolging, biedt plaats aan meer Buizerds dan in het verleden. Sinds de eeuwwisseling zijn de aantallen op de hoge gronden stabiel en neemt de buizerd alleen nog in het westen en noorden van het land toe.

Buiten broedtijd

Volwassen Nederlandse Buizerds blijven het hele jaar in hun territorium. Jonge vogels vestigen zich op enkele tientallen kilometers. Vogels uit Noord-Duitsland, Denemarken en Zweden overwinteren in ons land. Deze roofvogel is dan overal te zien, ook veelvuldig in bermen van autowegen.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Buizerd als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding van de Buizerd als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Buizerd. Foto MJvdB.

3. Waterhoen (*Gallinula chloropus*) 1 territorium

Het Waterhoen behoort tot de familie van de Rallen (Rallidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: groenpotig kipje. Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura-2000 gebieden aangewezen. Het waterhoen staat als "gevoelig" op de Rode Lijst van doortrekkers /overwintersaars. De soort komt vooral voor in voedselrijke wateren met voldoende waterplanten, waarin zich waterinsecten ophouden die tot voedsel dienen. Het voedsel bestaat uit waterplanten, grassen, insecten en Kikker-visjes. Waterhoentjes zoeken elkaar in de wintermaanden op in de buurt van grote vijvers en sloten. De meeste Waterhoentjes blijven 's winters in eigen land. Wel verplaatsen ze zich tijdens strenge vorst nood- gedwongen naar open water. Al tientallen jaren neemt de soort geleidelijk af. De redenen daarvoor zijn onduidelijk. Factoren die genoemd worden zijn onder andere verdroging van moerassen en intensief slootrandenbeheer.

Bijzonderheden

Het mannetje kan jongen van reeds uitgekomen eieren begeleiden. Het vrouwtje kan aan bebroeding volgend legsel beginnen terwijl mannetje de jongen van het eerste legsel verzorgt. Jongen van eerdere broedsels (goed herkenbaar aan fletser verenkleed) kunnen helpen bij de verzorging van nieuwe familieleden (uniek binnen Nederlandse vogelwereld).

Broedbiologie

Broedt in allerlei zoete wateren met goed ontwikkelde oevervegetatie, inclusief vijvers in stedelijk gebied. Ei-leg van eind maart tot in augustus, piek van half april-begin juli. Twee (soms drie of vier) broedsels per jaar, meestal 5-11 eieren (meer dan 12 eieren betreffen meestal 'dumpnesten' van verschillende vrouwtjes), broedduur 19-22 dagen, jongen (nestvlieders) met 49 dagen vliegvlug.

Broedtijd

Alleen in kurkdroge streken ontbreken Waterhoentjes. De soort kan al genoeg nemen met de kleinste moerasjes op de droge gronden. Koude winters hakken erin en droge voorjaren zijn ongunstig.

Buiten broedtijd

De meeste waterhoentjes blijven 's winters in eigen land, al verplaatsen ze zich tijdens strenge vorst op zoek naar open water. Midden in de winter zijn waterhoentjes het talrijkst in het westen en zuidwesten van het land, zowel in boerenland, in moerassen als in stedelijke omgeving. De landelijk getelde aantallen vertonen, net als bij de broedvogels, inzinkingen in koude winters en een algeheel dalende trend.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van het Waterhoen als broedvogel in Nederland is matig ongunstig.

De Staat van Instandhouding van het Waterhoen als niet-broedvogel in Nederland is matig ongunstig.

Waterhoen. Foto: MJvdB

4. Holenduif (*Columba oenas*) 1 territorium

De Holenduif behoort tot de familie van de Duiven (Columbidae).

De betekenis van de wetenschappelijke naam: blauwe duif.

Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.

De Holenduif is minder bekend, minder algemeen en vooral minder opvallend dan de Turkse Tortel en Houtduif. Holenduiven eten voornamelijk zaden.

Broedbiologie

Broedt in bossen (grote hopen, met name van Zwarte Specht, soms ook in dichte structuren als heksenbezems of oude nesten van grote vogels) maar tegenwoordig vooral in agrarisch cultuurland (veelal op bouwwerken, van oude schuurtjes tot moderne biostallen). Lokaal (duinen, heide) ook in grond broedend (konijnenholen). Ei-leg van eind maart tot in augustus, niet ook zelden vroeger of later. Drie, soms vier of vijf broedsels per jaar. Vrijwel altijd 2 eieren, broedduur 16-17 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven rond 24 dagen, jongen met 37-40 dagen zelfstandig. Beide ouders broeden.

Broedtijd

De Holenduif is wijd verspreid maar bereikt de hoogste dichtheid op de zandgronden, met name in kleinschalige landschappen met veel akkerbouw. Grote bosgebieden en bebouwde omgeving zijn dunner bevolkt. In Laag-Nederland is de verspreiding veelal gebonden aan boerderijen en laanbeplanting. De dichtheid is laag in grootschalige kleipolders en zeer open veenweidegebieden. De soort heeft zich opmerkelijk goed aangepast aan het intensieve agrarische cultuurlandschap. Sinds ongeveer 1970 namen de aantallen een tijdlang sterk toe. Misschien was dit deels herstel van een inzinking in de jaren zestig, veroorzaakt door landbouwgif. Tegelijkertijd breidde de Holenduif zich met name in Laag-Nederland fors uit. Sinds 1990 is de stand stabiel.

Buiten broedtijd

Nederlandse Holenduiven zwerven over korte afstand rond of blijven nabij de broedplaats, waar ze al in de nawinter nestholten verdedigen. De doortrek vindt plaats tegelijkertijd met de veel omvangrijker Houtduiventrek: in het najaar tussen half oktober en half november, in het voorjaar vooral in maart. In het winterhalfjaar vertoeven groepen Holenduiven graag op akkerland, met name graan- en maisstoppelvelden (ook overblijvende korrelmais) en braakland. De winteraantallen namen sinds 1980 toe, wat deels een gevolg is van de gegroeide eigen broedpopulatie.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Holenduif als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding van de Holenduif als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Holenduif. Foto: WdV

5. Houtduif (*Columba palumbus*) 7 territoria

De Houtduif behoort tot de familie van de Duiven (Columbidae).

De betekenis van de wetenschappelijke naam: duif. Geslachtsnaam en soortnaam hebben dezelfde betekenis.

Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen. Het nest is een dun maar stevig platform van dunne takjes in een boom of struik. Houtduiven zoeken hun voedsel zoals zaden, oogstresten, zaden van wilde planten, gevallen bessen en ander beschikbaar voedsel (etensresten) in een veelheid aan biotopen.

Bijzonderheden

Vogels kunnen 'schijnbroeden' (zit in broedhouding op leeg nest). Soort is verstoringsgevoelig en witte eieren zijn bij afwezigheid van oudervogel gemakkelijke prooi voor predators.

Broedbiologie

Broedt in allerlei landschappen met bomen en struiken, inclusief stedelijk gebied (en daar soms opvallend talrijk). Ei-leg van half maart tot in oktober, niet zelden ook eerder of later (maar piek valt in veel gebieden in juli-augustus). Twee tot drie broedsels per jaar, meestal 2 eieren, broedduur 16-17 dagen, nestjongen periode 28-29 dagen, jongen op leeftijd van 35 dagen vlieg vlug. Beide ouders broeden.

Broedtijd

Houtduiven ontbreken alleen in de meest boomloze landschappen. De dichtheden zijn het hoogst in kleinschalig agrarisch cultuurland en stedelijk gebied. In grote bosgebieden is de houtduif vaak schaars. Sinds ongeveer 1975 namen de aantallen in bossen en soms ook cultuurland op de zandgronden af. Vermindering van voedselaanbod, onder andere door de omschakeling van graanteelt op verbouwing van mais was de vermoedelijk de belangrijkste factor. Tegelijkertijd namen de aantallen in stedelijk gebied sterk toe. De soort is hier tegenwoordig een van de talrijkste broedvogels.

Buiten broedtijd

Houtduiven zijn het hele jaar in Nederland aanwezig. In de winter wordt de eigen populatie, grotendeels standvogels, aangevuld door Duitse en Scandinavische vogels. De winteraantallen zijn het hoogst op de zandgronden, waar ook slaapplekken van vele duizenden Houtduiven zijn. De winteraantallen worden deels bepaald door de hoeveelheid voedsel (eikels, beukennotjes, overgebleven graan en mais) en kunnen van jaar op jaar sterk verschillen. Tussen half oktober en half november noteren trektellers hier soms tienduizenden Houtduiven (of zelfs meer) per dag. De voorjaarsstrek, waarbij de aantallen veel lager zijn, speelt zich hoofdzakelijk in maart af.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Houtduif als broedvogel in Nederland is matig ongunstig.

De Staat van Instandhouding van de Houtduif als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Houtduif. Foto: WdV

6. IJsvogel (*Alcedo atthis*) 1 territorium

De IJsvogel behoort tot de familie van de IJsvogels (Alcedinidae).

De betekenis van de wetenschappelijke naam: Halcyon uit Attica. De naam voor een fabelvogel die broedde op de toppen van de golven.

Voor deze soort zijn in Nederland Natura 2000-gebieden aangewezen!

IJsvogels benutten bomen, takken of struiken langs de oever als uitvalsbasis.

Bijzonderheden

In een steile oeverrand van zand of leem, of in een kluit van een omgevallen boom wordt de nesttunnel gegraven. Nestholte wordt soms opnieuw gebruikt, zowel binnen het seizoen als in verschillende jaren. Mannetje kan verzorging uitgevlogen jongen op zich nemen terwijl vrouwtje met volgend broedsel begint (ineengeschoven broedsel). Tweede broedsels kunnen in hetzelfde hol plaatsvinden (behalve bij ineengeschoven broedsels) of in een ander hol tot op 1500 meter van eerste broedsel.

Broedbiologie

Gebonden aan langzaam stromende of stilstaande zoete en visrijke wateren met steile wanden (tenminste 50 cm hoog) en zitplekken (minder dan 3 m boven water). Belangrijk is de aanwezigheid van kleine vissen en waterinsecten. Ei-leg van eind maart tot diep in de zomer, met veelal pieken half april (eerste broedsel), half juni en begin juli (tweede en evt. derde broedsels). Twee broedsels per jaar normaal, derde of zelfs vierde broedsel mogelijk. Broedduur 18-21 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 22-28 dagen. Beide geslachten broeden.

Broedtijd

Het merendeel van de IJsvogels nestelt langs langzaam stromende beken met steile wanden in het oosten en zuiden van het land. Vooral na een serie zachte winters kunnen er echter aanzienlijke aantallen tot broeden komen in minder klassieke biotopen. In het topjaar 2007 nestelden er naar schatting rond 1000 paren in ons land. Enkele wat koudere winters deden de stand vervolgens weer dalen.

Buiten broedtijd

De Nederlandse IJsvogels blijven in het broedgebied of zwerven merendeels over korte afstanden rond. Ze worden vanaf de nazomer aangevuld door buitenlandse vogels. Dit leidt tot een relatief talrijk voorkomen in ons land tussen eind augustus en half oktober. IJsvogels duiken dan in het hele land op, inclusief stedelijke omgeving. Daarna dalen de aantallen, misschien deels door wegtrek maar vooral door sterfte. Deze kan groot zijn in winters met aanhoudend strenge vorst. Zeker aan het einde van de winter. Onder zulke condities zoeken IJsvogels open water op, soms met enkele vogels samen. Geen doortrek in het voorjaar.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de IJsvogel als broedvogel in Nederland is gunstig.

Als niet-broedvogel in Nederland onbekend/niet van toepassing.

Ijsvogel. Foto: JS.

7. Kleine Bonte Specht (Dendrocopos minor) 2 territoria

De Kleine Bonte Specht behoort tot de familie van de spechten en is niet de opvallendste, maar komt wel algemeen voor in Nederland. De wetenschappelijke naam is samengesteld uit Dendro wat boom betekend en Copos wat, kloppen aan, betekend. Behoort tot de klasse der Spechten. En Minor betekent kleine. Kleine Bonte Specht is de kleinste van alle Europese Spechten. Ter grootte van een Huismus. Bakent zijn territorium af met zang en snelle roffel. Bij ons bewoont hij vooral loof- en gemengde bossen met een flinke component zachthoutsoorten als Berk, Wilg, Els en Populier met daarin dode of stervende bomen. De Kleine Bonte Specht eet hoofdzakelijk insecten en zoekt die op stammen, maar ook takken en twijgen. 's Winters eten ze ook wel fruit.

Broedbiologie

Broedt in april-mei. Heeft één legsel per jaar van 5-6 eieren. Broedduur: 10-11 dagen. Nestelt meestal in tak van een dode loofboom of een dood deel van een levende loofboom. Meeste nesten zachte bomen zoals berk, populier of wilg, maar ook wel in beuken. Maakt vrijwel steeds een nieuw hol. De nestopening is klein en precies rond. De jongen zitten 21-25 dagen op het nest. De jongen zoeken 8-14 dagen na het verlaten van het nest, al zelf hun eigen voedsel.

Buiten broedtijd

Ze blijven na het broeden vooral in en rond hun territorium. Weinig opvallend omdat ze als kleine vogel, stil vooral hoog in de bomen verblijven tussen de bladeren. In de Winter zie je wel trekkende juveniele vogels die, al dan niet samen met Mezen, op zoek zijn naar voedsel en een nieuw territorium.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Kleine Bonte Specht als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding van de Kleine Bonte Specht als niet-broedvogel in Nederland is niet te bepalen aangezien ze bij PTT-tellingen te weinig waargenomen worden.

Kleine Bonte Specht. Foto; MJvdB.

8. Grote Bonte Specht (*Dendrocopos major*) 5 territoria

De Grote Bonte Specht behoort tot de familie van de Spechten (Picidae).

De betekenis van de wetenschappelijke naam: grotere boomhakker.

Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.

Voedsel bestaat uit insecten (larven) welke zich in hout en onder boomschors ophouden. De grote bonte specht is de drummer van het bos. Zowel mannetje als vrouwtje roffelen om territorium en onderlinge band te versterken. Grote Bonte Spechten hakken een nestholte uit in bomen, waarbij de voorkeur uitgaat naar zachte houtsoorten. Berken zijn favoriet, maar andere boomsoorten worden ook gebruikt om een holte met rond gat in uit te hakken. In de nestholte worden de eieren gewoon op het hout gelegd. De Grote Bonte Specht maakt geen comfortabel nest voor de jongen!

Bijzonderheden

Nestelt in zowel dode als levende bomen, met een voorkeur voor loofbomen. Maakt in ongeveer de helft van de gevallen een nieuwe holte maar kan ook jarenlang in een oude holte broeden, vooral in gebieden met weinig geschikte nestbomen.

Broedbiologie

Broedt in allerlei bostypen incl. parken, ook wel in agrarisch cultuurlandschap met lanen en veldbosjes. Ei-leg half april tot eind mei. Een broedsel per jaar, meestal 5-7 eieren, broedduur 10-12 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 20-23 dagen, jongen worden na uitvliegen nog max. 10 dagen gevoerd.

Broedtijd

Hoe meer bos, hoe meer Grote Bonte Spechten. De dichtheid van deze soort is dan ook het hoogst in de zwaar beboste delen van de zandgronden. Sinds 1975 breidde deze specht zich echter ook uit over de opener delen van het land, zodat hij tegenwoordig alleen nog in de meest boomloze landschappen ontbreekt. De opmars in Laag-Nederland was mogelijk door de toename van opgaande beplanting aldaar. De landelijke stand neemt nog steeds toe, iets dat bevordert wordt door toenemende ouderdom van het Nederlandse bos en extensiever op meer natuurlijk bos gericht beheer. In beide gevallen betekent dit meer voedsel en nestgelegenheid voor de grote bonte specht.

Buiten broedtijd

Nederlandse Grote Bonte Spechten blijven in of nabij het broedgebied. In sommige jaren lijkt er doortrek op te treden, maar het kan deels gaan om lokale verplaatsingen.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Grote Bonte Specht als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding buiten het broedseizoen is identiek aan die van broedvogels, omdat het om dezelfde vogels gaat.

Grote Bonte Specht, juveniel. Foto; MJvdB

9. Groene Specht (*Picis viridis*) 1 territorium

De Groene Specht behoort tot de familie van de Spechten (Picidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: groenachtige specht. Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen. De groene specht is na de grote bonte specht de talrijkste en meest verspreide specht in ons land. Sinds 2017 is de stand dusdanig groot dat de soort niet meer voorkomt op de Rode Lijst. De groene specht roffelt niet vaak. De vogel is schuw en erg waakzaam. De kenmerkende lachende roep valt vaak als eerste op. Met zijn tien cm lange tong gaat hij op jacht naar mieren, maar ook bessen, insecten of larven van insecten in boomstammen staan op zijn menu.

Broedbiologie

Het nest bouwt de soort in een zelf uitgehakte holte, meestal in een oude loofboom. Broeden begint eind april. Eén legsel per jaar. Legsel bestaat meestal uit 5-7 eieren. Broedduur 18-19 dagen. Beide geslachten broeden en zorgen ook samen voor de jongen. Deze verlaten het nest na 18-21 dagen. Na het uitvliegen blijft de familie tussen de 3-7 weken bij elkaar of man en vrouw verdelen de jongen.

Broedtijd

Groene Spechten broeden bij voorkeur in kleinschalig cultuurlandschap met veel oude bomen. Grote bosgebieden zijn vaak alleen bezet langs de randen of rond kaalslagen. De soort ontbreekt in grootschalige open landschappen en gebieden met een hoge grondwaterstand. Tussen 1975 en 2000 onderging de verspreiding een opmerkelijke verandering. De soort verdween uit grote aaneengesloten bosgebieden op de zandgronden. Tegelijkertijd nam hij sterk toe

in het Deltagebied (door het ouder worden van singels) en het rivierengebied (in feite een terugkeer, nadat hij er in eerdere instantie verdween). Als geheel nam de landelijke stand eerst af, maar sinds 1990 weer fors toe. Een terugval rond 2010 kan samenhangen met enkele sneeuwrijke winters. Ook in het verleden bleek de stand gevoelig voor lang aanhoudende sneeuwperiodes. Iets waarmee de op de grond naar mieren zoekende Groene Specht slecht uit de voeten kan.

Buiten broedtijd

De Groene Specht is een uitgesproken standvogel die permanent in zijn territorium verblijft. Het territorium is ongeveer 1000 m² groot.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Groene Specht als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding van de Groene Specht buiten het broedseizoen is identiek aan die van broedvogels, omdat het om dezelfde vogels gaat.

Groene Specht. Foto: MJvdB

10. Wielewaal(*Oriolus oriolus*) 1 territorium

De Wielwaal behoort tot de familie van de Wielewalen en is de enige Wielewaal soort die in bijna geheel Europa voorkomt. Wielewalen zijn verborgen levende vogels die zich voornamelijk in de bovenste lagen van boomkronen ophouden. Ze zijn i.v.m. camouflage en voedsel, voornamelijk nachtvlinders, rupsen maar ook bessen gebonden aan loofbomen en zijn het talrijkst in broekbos en ouder populierenbos. Op drogere gronden heeft de soort een sterke voorkeur voor zomereiken en, meer regionaal (Peel) berken. Water in de buurt is een pre. Ze

zijn opvallend geel-zwart, 'tropisch' gekleurd, maar dat is een uitstekende camouflage voor omhoogkijkende mensen. Je hoort ze vaak veel gemakkelijker dan dat je ze ziet.

Broedbiologie

Ei-leg half mei tot half juni. Eén broedsel per jaar, meestal 3-5 eieren, broedduur 15-18 dagen, jongen blijven 14 (maar bij gevaar) tot 20 dagen op het nest. Heeft één, bij uitzondering twee legsels. Het buidelvormige nest bevindt zich goed gecamoufleerd hoog in de boom. Grootbladige populieren zijn in Nederland populair. 'Mantelzorg' is onder wielewalen heel gewoon; jongen van het vorige jaar helpen bij het uitbroeden en voeden van jongen van de nieuwe generatie. Vooral in open gebieden, waar relatief grote afstanden worden afgelegd om voedsel te vinden, komt dit bijzondere gedrag veel voor en het leidt over het algemeen tot een beter broedresultaat.

Buiten broedtijd

De eerste Wielewalen verschijnen in de laatste dagen van april en begin mei; eerdere waarnemingen betreffen doorgaans imiterende Spreeuwen! Van doortrek is weinig te merken, aangezien ons land aan de uiterste noordwestrand van het verspreidingsgebied ligt. Families blijven soms tussen half juli en half augustus in voedselrijke gebieden hangen. In dezelfde periode vertrekken veel Wielewalen vrijwel ongemerkt. De laatste vogels worden eind augustus gezien, incidenteel in de eerste helft van september.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Wielewaal als broedvogel in Nederland is matig ongunstig.

De Staat van Instandhouding buiten het broedseizoen is (vooralsnog) niet te bepalen.

Wielewaal Foto: MJvdB

11. Gaai (*Garrulus glandarius*) 3 territoria

De Gaai (vroeger was de naam: Vlaamse gaai) behoort tot de familie van de Kraaien (Corvidae).

De betekenis van de wetenschappelijke naam: voortdurend krassende eikelzoeker.

Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.

Gaaien eten vooral insecten, aangevuld met eieren en jongen van zangvogels. 's Winters eten gaaien vooral eikels, maar ook beukennootjes, granen (mais), fruit en ander eetbaars. In het najaar hamsteren gaaien de eikels en verstoppert die in de grond. Bij voedselgebrek worden ze opgegraven. De eikels die ze niet opgraven kunnen uitgroeien tot bomen.

Broedbiologie

Broedt hoofdzakelijk in bosgebieden, naald- en loofbossen, maar ook in meer open bossen, struikgewas, parklandschappen, aanplantingen en boomgaarden. Ei-leg eind april tot begin mei. Eén broedsel per jaar, meestal 5-7 eieren, broedduur ongeveer 17 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven ongeveer 20 dagen. Beide ouders broeden.

Broedtijd

Gaaien zijn het talrijkst in bosrijke gebieden en nestelen graag in dichte opstanden. Ze zijn echter ook volop te vinden in kleinschalig agrarisch cultuurland en in groen dooraderde bebouwing, en ontbreken alleen in de meest boomloze landschappen. Sinds ongeveer 1975 breidde de soort zich uit over grote delen van West- en Noord-Nederland waar hij voordien schaars was of ontbrak. De aanplant van singels en (recreatie)bos speelde de gaai hier in de kaart, net als de verstedelijking met bijbehorende groenvoorziening. Verminderde jachtdruk vormt regionaal een aanvullende reden. Op de hoge gronden bleven aantallen en verspreiding ongewijzigd.

Buiten broedtijd

De Nederlandse Gaaien zijn standvogel. Ze vallen buiten de broedtijd het meest op in de herfst, wanneer ze soms kilometerlange pendeltochten maken om eikels te zoeken en te verstoppert als wintervoorraad. Periodiek treden invasies op vanuit Oost-, Midden- of Noord-Europa. Zulke invasies kondigen zich doorgaans half september aan en pieken in oktober. Grote invasies traden op in 1972, 1983, 1996, 2004 en 2010. De terugtrek na een invasie vindt grotendeels in april plaats maar omvat veel kleinere aantallen.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Gaai als broedvogel in Nederland is gunstig. De Staat van Instandhouding van de Gaai buiten het broedseizoen is identiek aan die van broedvogels, omdat het om dezelfde vogels gaat.

Gaai. Foto: WdV.

12. Zwarte Kraai (*Corvus corone*) 2 territoria

De Zwarte Kraai behoort tot de familie van de Kraaien (Corvidae).

De betekenis van de wetenschappelijke naam: Corvus is Raaf en Corone is de gelatiniseerde Griekse naam voor Bonte Kraai.

Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.

De soort is te vinden in een biotoop van akkers, bos, park en tuin, stedelijk gebied en weiden. Het is een echte alleseter: kadavers, zaden, noten, knoppen, insecten, zwerfafval, etc.

Bijzonderheden

Oude nesten worden ook door andere vogelsoorten gebruikt waaronder Torenvalk, Boomvalk en Ransuil.

Broedbiologie

Broedt in (half)open landschappen met bomen (of bij gebrek daaraan: hoogspanningsmasten), in bossen doorgaans alleen aan randen; normale stadsvogel. Ei-leg van begin april tot eind mei, vooral in april. Eén broedsel per jaar, meestal 3-6 eieren, broedduur 17-22 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 30-36 dagen, jongen worden na uitvliegen tot 5 weken gevoerd. Alleen het vrouwtje broedt, terwijl het mannetje de wacht houdt.

Broedtijd

Zwarte Kraaien behoren tot de meest verspreide broedvogels en bewonen zowel open landbouw- of natuurgebieden als bossen en steden. De hoogste dichtheden vinden we in kleinschalig boerenland. De verspreiding is sinds ongeveer 1975 sterk uitgebreid. Voorheen te open gebieden (Zeeland) werden geschikt door ouder wordende beplanting en afnemende jachtdruk. De landelijke

broedpopulatie is toegenomen, vooral in boerenland en stedelijk gebied. In grote aaneengesloten bossen zijn Zwarte Kraaien juist schaarser geworden door de opkomst van predators als Havik en Buizerd.

Buiten broedtijd

Nederlandse zwarte kraaien zijn standvogels, al vertonen sommige jonge vogels enig zwerfgedrag. Dat neemt niet weg dat op sommige plekken gerichte verplaatsingen in de bekende trekrichtingen worden opgemerkt. De meeste verplaatsingen spelen zich af tussen half maart en begin mei, met de piek half april. De weinige min of meer gerichte najaar verplaatsingen vinden voornamelijk in oktober plaats. Niet-geslachtsrijpe vogels en diegene die geen territorium konden veroveren houden zich het hele jaar op in groepen tot vele tientallen of een honderdtal vogels.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Zwarte Kraai als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding buiten het broedseizoen is identiek aan die van broedvogels, omdat het om dezelfde vogels gaat.

Zwarte Kraai. Foto: MjvdB.

13. Pimpelmees (*Cyanistes caeruleus*) 11 territoria

De Pimpelmees behoort tot de familie van de Mezen (Aegithalidae).

De betekenis van de wetenschappelijke naam: blauwe.

Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.

Het voedsel bestaat uit insecten, spinnen, bladluizen, nectar, zaden en ze zijn dol op pinda's. Voordat het legsel compleet is worden de eieren bedekt. Bij het controleren van de nestkast is voorzichtigheid geboden omdat men zou kunnen denken dat het om een leeg nest gaat!

Broedbiologie

Broedt in allerlei typen loofbos en gemengd bos (met voorkeur voor rijkere loofbossen), inclusief stedelijke omgeving; zeer veel in nestkasten. Ei-leg van begin april tot begin juni, met piek eind april/begin mei. Een tot twee broedsels per jaar, meestal 7-13 eieren, broedduur 13-15 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 15-23 dagen, jongen worden na uitvliegen nog 2-3 weken door beide ouders gevoerd.

Broedtijd

Pimpelmezen ontbreken vrijwel nergens in Nederland waar bomen staan. Ze zijn het talrijkst in oud loofbos op de hoge gronden, maar het ophangen van nestkasten kan de dichtheden ook in andere biotopen verhogen. Nieuw beschikbaar gebied wordt vlot gekoloniseerd, zoals op grote schaal bleek uit het in gebruik nemen van Zuidelijk Flevoland, drooggelegd rond 1970 en nog geen kwart eeuw later volledig bezet. De landelijke aantallen nemen geleidelijk toe. Het ouder worden van bossen (meer nestgelegenheid) speelt hierbij een rol, net als verstedelijking (met in het kielzog groenvoorziening) in voorheen open gebied in West- en Noord-Nederland.

Buiten broedtijd

In de nazomer vormen lokale broedvogels soms groepen die tot in de winter intact blijven. In herfst en winter vullen Oost- en misschien Noord-Europese pimpelmezen de Nederlandse populatie aan die zich als standvogel gedraagt. De doortrek vindt tussen half september en half november plaats, met de piek meestal half oktober. De trek is in sommige jaren aanzienlijk, met op stuwingspunten honderden trekkers per dag, maar is meestal nogal onbeduidend. De overwinteraars gedijen bij zacht weer en een goede zaadoogst van berken, haagbeuken, Spaanse aak maar ook riet. Van de voorjaars trek tussen half februari en half april is doorgaans weinig te merken.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Pimpelmees als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding van de Pimpelmees als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Pimpelmees. Foto: MJvdB.

14. Koolmees (*Parus major*) 12 territoria

De Koolmees behoort tot de familie van de Mezen (Aegithalidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: grotere Parus. Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen. De soort komt voor in hetzelfde biotoop als de pimpelmees en nestelt eveneens graag in holten en nest- kasten. Koolmezen zoeken in hun leefgebied naar insecten en hun larven. In de winter worden hoofdzakelijk zaden gegeten. Van de koolmees zijn jongen aangetroffen op de Campus.

Broedbiologie

Broedt in allerlei typen loofbos en gemengd bos en andere landschappen met voldoende bomen, inclusief stedelijke omgeving; zeer veel in nestkasten. Ei-leg van begin april tot begin juni, met piek eind april/ begin mei en soms tweede piek eind mei/begin juni. Een tot twee broedsels per jaar, meestal 6-12 eieren, broedduur 13-15 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 18-21 dagen, jongen worden na uitvliegen nog 2-3 weken gevoerd. Alleen het vrouwtje broedt. De jongen worden door beide ouders verzorgd.

Buiten broedtijd

De Nederlandse Koolmezen blijven vrijwel allemaal op korte afstand van de geboorteplek. Oost- Europese vogels trekken in het najaar door, soms in forse aantallen. Zulke trek speelt zich af tussen half september en half november, met

de piek doorgaans midden oktober. Een goede oogst van beukennoten en bijvoederen in dorpen en steden is vooral voor onvolwassen vogels gunstig. Streng winterweer kan tot omvangrijke sterfte onder de overwinteraars leiden als er weinig voedsel beschikbaar is. De voorjaarsstrek voltrekt zich meestal bijna onmerkbaar tussen half februari en half april.

Broedtijd

In heel Nederland zijn koolmezen te vinden, enkele boomloze gebieden daargelaten. De soort heeft een voorkeur voor oud loofbos maar kan door het ophangen van nestkasten ook in andere bostypen of in stedelijk gebied hoge dichtheden bereiken. Afgezien van de vlotte kolonisatie van geschikte nieuwe gebieden (bijvoorbeeld Zuidelijk Flevoland, drooggelegd rond 1970) is de verspreiding al vele decennia ongewijzigd. De landelijke aantallen namen in dezelfde periode licht toe, met inzinkingen na winters met strenge vorst en veel sneeuw. De toename zal (deels) samenhangen met het ouder en geschikter worden van veel bossen en het aanleggen van groenvoorzieningen in verstedelijkend, voorheen open landschap. In naaldbossen op arme zandgronden zijn de broedresultaten matig door kalkgebrek en wordt enige afname verwacht.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Koolmees als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding van de Koolmees als niet-broedvogel in Nederland is matig ongunstig.

Koolmees. Foto: MJvdB

15. Boomleeuwerik(*Lullula arborea*) 1 territorium

Boomleeuweriken bewonen vooral schrale zandgronden met heide en enige opslag, randen van stuifzandgebieden, kaalslag in bos, duinen en heel plaatselijk ook zandige akkers en bermen. Wanneer u ergens op de zandgronden, op heide of stuifzand in Nederland een leeuwerik ziet met een zéér korte staart, dan is dat vrijwel zeker een boomleeuwerik. Maar de Boomleeuwerik laat zich meestal eerst horen voordat je hem ziet. Tijdens de zang vliegt hij in golvende vlucht in grote kringen boven zijn territorium. Aan het einde van de zang laat hij zich in een spiraalvlucht naar beneden glijden. Zingt vanaf half februari tot in de herfst, in zangvlucht maar ook vanaf zitpost.

Broedbiologie

Broedt van maart tot en met juli, soms tot in augustus. Het nest wordt op de grond gebouwd, waarin twee legfels van 3-5 eieren worden gelegd. Nadat het vrouwtje 12-15 dagen op de eieren heeft gebroed, komen ze uit en verlaten de jongen al na 10-12 dagen het nest. Zo'n 5 dagen later kunnen ze vliegen. Ze leven voornamelijk van insecten, maar ook een diverse mix aan vegetatief voedsel (zaden, blaadjes) in de winter. Is waarschijnlijk meer omnivoor dan andere leeuweriken. Zelfs in de zomer eten ouders redelijke hoeveelheden zaden, grassen en breedbladige planten. Jongen worden wel geheel gevoed met insecten, voornamelijk rupsen, maar ook kevers, vliegen en spinnen. Foerageert alleen maar op de grond.

Buiten broedtijd

Tussen eind november en begin februari zijn Boomleeuweriken schaars. De broedvogels komen aan vanaf half februari (zachte winters) of begin maart (koudere winters). Doortrek treedt vooral in maart op. Vanaf juli vormen zich familiegroepjes in of nabij de broedgebieden. De jongen van het eerste legsel blijven vaak in de buurt bij het tweede legsel, waardoor in het najaar vaak groepjes ontstaan van ongeveer tien vogels. Sinds 1990 is de landelijke populatie min of meer stabiel. Lokale toe- of afnames hangen vaak samen met het terreinbeheer ter plaatse. Half september zijn vermoedelijk veel broedvogels al vertrokken, terwijl tegelijkertijd de eerste doortrekkers verschijnen. De trek is half oktober op een hoogtepunt.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Boomleeuwerik als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding van de Boomleeuwerik als niet-broedvogel in Nederland is onbekend.

Boomleeuwerik. Foto: MJvdB.

16. Staartmees 2 territoria

Staatmezen zijn sociale vogels die buiten de broedtijd eigenlijk altijd in groepjes (10-20 stuks) leven, vaak vergezeld van ander mezensoorten en/of Goudhaantjes. Zij hebben lichte onderdelen en witte kop met brede zwarte zijkruintrepen die samenkomen op de donkere rug. Opvallend donkere maar vooral lange staart (langer dan het lijf). De aanzet van de vleugels is roodbruin van kleur. Regelmatig worden in Nederland Witkopstaartmezen waargenomen uit Scandinavië en Oost-Europa. Verwarrend kan zijn dat er ook Staatmezen zijn met een behoorlijke witte kop, 'Witkoppige' Staatmezen dus.

Broedbiologie

Rond het broedseizoen vallen de groepjes uiteen in koppeltjes die elk hun eigen territorium opzoeken. Broedt van eind maart tot in mei. Heeft één legsel, met meestal 8-12 eieren. Broedduur 12-14 dagen. Staatmezen maken een prachtig bolvormig nest van korstmossen, dat wordt gemaakt in dichte struwelen. Staatmezen komen vrij algemeen tot broeden in bossen, parken, landgoederen en tuinen. De jongen zitten 18-19 dagen op het nest. Na uitvliegen worden ze zeker nog 2 weken gevoerd.

Buiten broedtijd

Staatmezen zijn standvogels, er is nauwelijks tot geen seizoenstrek. Zij blijven veelal in de buurt van de plaats waar ze ter wereld zijn gekomen. In de winter zwerven zij hier tot op enkele kilometers afstand omheen. Voorwaarde is de aanwezigheid van voldoende bomen en struiken, waar ze ook hun voedsel verzamelen. Op het menu staan allerlei hele kleine insecten, rupsen en in de wintermaanden ook zaden die zij vinden tot op de dunste uiteindes van takken.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Staartmees als broedvogel in Nederland is matig ongunstig.

De Staat van Instandhouding van de Staartmees als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Staatmees. Foto: MJvdB.

17. Fitis(*Phylloscopus trochilus*) 1 territorium

De Fitis behoort tot een groep kleine bruingroene zangvogels die in uiterlijk sterk op elkaar lijken. De Fitis laat zich binnen deze groep moeilijk uiterlijk onderscheiden van de Tjiftjaf. Maar de zang van de fitis is onmiskenbaar: een zacht, melancholiek fluitend, aflopend riedeltje. Komt als broedvogel in behoorlijk grote aantallen en verspreidt over geheel Nederland voor (93% van alle atlasblokken bezet). Eet vooral insecten hun eieren, larven en wat plantenmateriaal. Verblijft in droge tot vochtige halfopen landschappen: heide, bos, agrarisch gebied.

Broedbiologie

De Fitis begint eind april aan het broedseizoen en legt één broedsel per jaar, van 4-8 eieren. Broedduur 12-14 dagen. Het nest bevindt zich goed verborgen op de grond. De jongen zitten 12-16 dagen op het nest en worden tot twee weken na uitvliegen gevoerd door voornamelijk het vrouwtje. Mannetjes verdedigen hun territorium op agressieve wijze ten opzichte van soortgenoten. Hoewel de fitis

laag bij de grond broedt, heeft hij struweel nodig om te foerageren. Foerageert lager in struweel dan Tjiftjaf.

Buiten broedtijd

Hij komt tussen maart en eind mei naar het broedgebied in Europa. Arriveert een paar weken later in Nederland dan de Tjiftjaf. De najaarstrek is tussen juli en september naar Afrika, ten zuiden van de Sahel. Steekt via de straat van Gibraltar de Middellandse Zee over. Omdat de Fitis vooral 's nachts trekt gaat dit redelijk onopgemerkt.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Fitis als broedvogel in Nederland is matig ongunstig.

De Staat van Instandhouding van de Fitis als niet-broedvogel in Nederland is onbekend.

Fitis. Foto: MJvdB

18. Tjiftjaf (*Phylloscopus collybita*) 11 territoria

De Tjiftjaf behoort tot de familie van de Zangers van de Oude Wereld (Sylviidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: bladspeurder. Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen. Het voedsel bestaat uit insecten en hun larven (rupsen).

Bijzonderheden

Voortdurend zacht roepende vogel (vloeiend 'wiet'), zich vanuit boom/struik naar beneden en vervolgens laag door de vegetatie verplaatsend, is vaak een vrouwtje op weg naar het nest.

Broedbiologie

Broedt in bossen en allerlei halfopen landschappen met bomen en struiken, inclusief stedelijk gebied. Ei-leg van half april tot eind juni, met piek eind april/eerste helft mei. Twee broedsels per jaar, meestal 4- 6 eieren, broedduur 14-15 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 14-16 dagen, jongen worden nog 10-14 dagen na uitvliegen verzorgd.

Broedtijd

Hoewel hij in het hele land broedt, bereikt de tjiftjaf vooral hoge dichtheden in goed ontwikkelde loof- bossen met veel ondergroei, in het bijzonder op de kleigronden. Maar hij is ook een gewone broedvogel van tuinen en parken in stedelijk gebied en singels en bosjes op het platteland. Daardoor kon hij zich sinds ongeveer 1975 ook vestigen in voorheen te kale gebieden in West- en Noord-Nederland. Toegenomen verstedelijking en beplanting speelden de soort hier in de kaart. De landelijke aantallen nemen al tientallen jaren toe, echter met soms forse en moeilijk verklaarbare inzinkingen.

Buiten broedtijd

In milde winters overwinteren honderden Tjiftjaffen in ons land, met name in het westen en zuiden en in het rivierengebied. Ze zoeken veelal stedelijk gebied op of struweel en ruigte nabij water. De weggetrokken vogels keren in maart terug, met jaarlijkse verschillen tot enkele weken afhankelijk van het weer in die maand. De voorjaarsstrek, waarbij ook noordelijke vogels betrokken zijn, houdt in het binnenland aan tot eind april en langs de kust tot half mei. De najaarsstrek begint in augustus en piekt in de tweede helft van september en begin oktober. Eind oktober is de meeste trek voorbij.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Tjiftjaf als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding van de Tjiftjaf als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Tjiftjaf. Foto: MJvdB

19. Kleine Karekiet (*Acrocephalus scirpaceus*) 3 territoria

De Kleine Karekiet behoort tot de familie van de Zangers van de Oude Wereld (Sylviidae).

De betekenis van de wetenschappelijke naam: spitskoppige die in het biesveld leeft.

Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.

Op het menu staan vooral insecten. De kleine karekiet is niet erg kieskeurig in zijn voedsel en eet een groot scala aan soorten, zowel wél als niet gevleugelde insecten.

Broedbiologie

Broedt bij of boven water in rietvelden en moerassen met hoge kruiden- en heesterbegroeiing. Ei-leg begint midden april tot midden juni. Eén broedsels per jaar, meestal 4 eieren, broedduur 11-12 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 11-13 dagen. Beide geslachten broeden.

Broedtijd

De Kleine Karekiet is een algemene broedvogel van rietvelden en rietmoerassen. Nestelt doorgaans in kleine kolonies. Doorgaans geldt: hoe meer riet, hoe meer kleine karekieten. De aantallen en dichtheden in het waterrijke westen en noorden van het land zijn dan ook hoger dan op de zandgronden. Hier ontbreekt de soort over grote oppervlakte (Veluwe) bij gebrek aan biotoop. De landelijke aantallen zijn sinds ongeveer 1960 toegenomen. Vanaf 1990 vertonen ze geen duidelijke ontwikkeling meer.

Buiten broedtijd

De eerste Kleine Karekieten arriveren gewoonlijk niet voor half april en de meerderheid komt pas in de loop van mei aan. Doortrekkers, bijvoorbeeld zingende vogels in stadstuinen of hekkenlandschappen zonder riet, worden tot in juni gezien. De wegtrek vindt plaats van begin juli tot ver in oktober.

De Kleine Karekiet is een lange-afstandstrekker die overwintert ten zuiden van de Sahara, tot in Zambia, West-Europese populaties in West-Afrika. Een enkeling steekt niet de Sahara over en blijft in Zuid- Frankrijk, het Iberisch Schiereiland, en van Marokko tot het Arabisch schiereiland. Al vanaf eind juli begint de trek, de piek ligt in augustus; trek tot begin oktober. Terugtrek van april-juni vooral 's nachts.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Kleine karekiet als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding van de Kleine karekiet als niet-broedvogel in Nederland is onbekend.

Kleine Karekiet. Foto: MJvdB.

20. Bosrietzanger 5 territoria

Als een van de laatste zomervogels arriveert in Nederland de bosrietzanger. Hij komt pas vanaf half mei binnen uit Oost-Afrikaanse overwinteringsgebieden. Tot diep in juni gaat dat door. Zoek de bosrietzanger vooral in ruigte en in droge rietkragen met veel brandnetels en wilgenroosjes. De bosrietzanger is een uiterlijk sterk op de kleine karekiet gelijkende vogelsoort. De soort heeft ongeveer het hoogste broedsucces van alle zangvogels (65%). Uit onderzoek is gebleken dat bosrietzangers veel Afrikaanse vogelsoorten imiteren, waarvan ze de zang hebben opgepikt tijdens hun eerste overwintering in Afrika.

Broedbiologie

Broedt in natte ruigtevegetaties met veel brandnetels, koninginnenkruid, wilgenroosje, kattenstaart, fluitenkruid, moerasspirea, riet en enkele (wilgen)bosjes. Eén legsel van 4-5 eieren, met vaak een hoog broedsucces. Legtijd tweede helft mei tot en met juli. Broedduur 12-14 dagen, jongen verlaten na 10-12 dagen het nest en worden dan nog enige tijd gevoerd.

Buiten broedtijd

Natte ruigtevegetaties met veel brandnetels, koninginnenkruid, wilgenroosje, kattenstaart, fluitenkruid, moerasspirea, riet en enkele (wilgen)bosjes. Droger en meer bebost terrein dan Kleine Karekiet. (Vliegende) insecten, spinnen etc. Al scharrelend door de ruigte pikken ze de insecten van blaadjes af zodra ze die tegenkomen. Foerageert ook in struiken.

Lange-afstandstrekker bij uitstek. Trekt weg vanaf begin augustus via Zuidoost-Europa naar Afrika. Trekt ('s nachts) de Sahara over, stopt pas halverwege Tanzania en overwintert langs de zuidoostkant van Afrika tot Port Elizabeth (Zuid-Afrika), niet op Madagaskar. Midden april trekken alle Europese vogels terug door het oosten van Kenia. Vanaf half mei weer in Nederland te horen.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Bosrietzanger als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding van de Bosrietzanger buiten het broedseizoen is (vooralsnog) niet te bepalen

Bosrietzanger. Foto: MJvdB

21. Spotvogel (*Hippolais icterina*) 1 territorium

De Spotvogel behoort tot de familie van de Zangers van de Oude Wereld (Sylviidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: *Hippolais* is onbekend. *Icterina* betekent geelachtig.

Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.

De spotvogel staat op de Rode Lijst (gevoelig).

Voedsel bestaat met name uit insecten, in de zomer soms ook fruit en bessen.

Jongen worden voornamelijk gevoed met rupsen. Pikt de rupsen van bladeren, maar kan ook in vlucht insecten vangen.

Broedbiologie

Broedt op open plekken van bossen, parken, boomgaarden, tuinen en heggen.

Ei-leg begint eind mei. Eén broedsels per jaar, meestal 4-5 eieren, broedduur 13 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 13 dagen. Beide geslachten broeden.

Broedtijd

De Spotvogel broedt door het hele land, met een voorkeur voor klei- en veengronden. In tegenstelling tot de meeste zangers wordt open boerenland met erfbeplanting en singels geprefereerd boven bosgebieden. Jonge aanplant (loofbos) kan echter tijdelijk dicht bezet zijn, ook in stedelijk gebied (parken in aanleg). De landelijke aantallen nemen sinds 1975 af. Dit vormt onderdeel van een proces dat heel West-Europa beslaat. Het wijst op noordwaartse verschuiving van broedgebied, mogelijk door klimatologische oorzaken. De afname bij ons heeft niet te maken met concurrentie met de naar het noorden oprukkende Orpheusspotvogel.

Buiten broedtijd

De eerste Spotvogels arriveren in de laatste dagen van april, maar veel vaker in de eerste weken van mei. Tot begin juni kunnen zich nog spotvogels vestigen, maar van doortrek uit andere landen is amper sprake. Ons land ligt aan de uiterste rand van het verspreidingsgebied. Vertrekt al eind juli, begin augustus, en eind augustus zijn bijna alle Spotvogels vertrokken. Overwintert ten zuiden van de evenaar tot in zuidelijk Afrika aan toe. Vertrekt eind februari/begin maart al richting het noorden, maar komt hier niet aan voor begin mei. Nachttrekker, lange-afstandstrekker.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Spotvogel als broedvogel in Nederland is matig ongunstig.

De Staat van Instandhouding van de Spotvogel buiten het broedseizoen is vooralsnog niet te bepalen.

Spotvogel. Foto: MJvdB.

22. Zwartkop (*Silvia atricapilla*) 22 territoria

De Zwartkop behoort tot de familie van de Zangers van de Oude Wereld (Sylviidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: bosvogel met zwarte kopveren.

Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen. De Zwartkop is een insecteneter.

Bijzonderheden

In tegenstelling tot het mannetje, dat een zwart petje heeft en vandaar de naam van de soort, heeft het vrouwtje een roestbruin petje. De zang is hard te noemen.

Broedbiologie

Broedt in bossen en allerlei halfopen landschappen met bomen en struiken, inclusief stedelijk gebied. Een grote meidoorn-stekelstruik heeft een aantrekkingskracht als een magneet op Zwartkoppen. Ei-leg van eind april tot eind juni, met een piek in mei en begin juni. Eén tot twee broedsels per jaar, meestal 4-5 eieren, broedduur 12-16 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 11-12 dagen, jongen worden na uitvliegen nog 2-3 weken gevoerd.

Broedtijd

De meeste Zwartkoppen huizen op de hoge gronden, met name in gevarieerde bossen met een hoog aandeel loofhout. Het voorkomen in de open delen van West- en Noord-Nederland is van betrekkelijk recente datum, na 1975. Het werd

mogelijk gemaakt door toegenomen beplanting, waaronder in stedelijke uitbreidingsgebieden. Ook elders is deze soort, die vroeger als kensoort van zwaar loofhout werd gezien, tegenwoordig een normale broedvogel in parken en grote oude tuinen. De landelijke broedpopulatie nam de afgelopen tientallen jaren continu toe.

Buiten broedtijd

In het westen van het land is de Zwartkop een schaarse overwintelaar die voornamelijk tuinen (voerplaatsen!) bezoekt. Maar ook hier trekken de meeste Zwartkoppen weg, net als elders in het land. Ze arriveren vanaf begin april of (in toenemende mate) eind maart. Nieuwe vestigingen en doortrek treden op tot eind mei. De najaarstrek speelt zich af tussen half augustus en eind oktober, met de meeste passage half en eind september.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Zwartkop als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding van de Zwartkop als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

♀ Zwartkop. Foto: MJvdB.

23. Tuinfluiter (*Sylvia borin*) 4 territoria

De Tuinfluiter behoort tot de familie van de Zangers van de Oude Wereld (Sylviidae).

De betekenis van de wetenschappelijke naam: bosvogel.

Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.

De soort geeft er de voorkeur aan om zich aan de rand van open plekken op te houden. Daar is de vegetatie op de bodem vaak dicht en hoog genoeg om een goed verborgen nest te maken. Voedsel bestaat uit insecten en hun larven (rupsen). Doortrek tot diep in mei. Doortrekkers lijken echter niet massaal in broedhabitat te zingen. Zang kan bij laat aankomende vogels binnen enkele dagen stilvallen (paarvorming, ei-leg).

Broedbiologie

Broedt in bos(randen) met goed ontwikkelde struiklaag en dichte struwelen, inclusief jonge groenvoorzieningen en takkenwallen. Ei-leg van begin mei tot in juli, met piek half mei-half juni. Eén broedsel per jaar, meestal 3-5 eieren, broedduur 11-15 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 9-14 dagen, jongen worden na uitvliegen nog 3 weken verzorgd.

Broedtijd

Tuinfluiters broeden in het hele land, met een voorkeur voor jonge aanplant, moerasbos, struweelrijke duinen en kleinschalig boerenland met uitgegroeide heggen. In uitgestrekte oudere bossen bewoont de soort vooral de randen en verjongingsplekken, in stedelijk gebied doorgaans alleen parken en tuinen met dichte ondergroei. De landelijke aantallen maakten op de lange termijn weinig verandering door maar neigen om onbekende redenen sinds de eeuwwisseling naar enige afname.

Buiten broedtijd

De soort hoeft niet verwacht te worden voor eind april. Tot eind mei vindt doortrek plaats van noordelijke vogels. Vanaf begin juli treden ongerichte verplaatsingen op. Ze gaan geleidelijk over in de echte doortrek, die tussen half augustus en half september piekt. Een enkeling wordt nog begin oktober waargenomen.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Tuinfluiter als broedvogel in Nederland is matig ongunstig.

De Staat van Instandhouding van de Tuinfluiter als niet-broedvogel in Nederland is niet bekend.

Tuinfluiter. Foto: MJvdB

24. Grasmus (*Sylvia communis*) 9 territoria

De Grasmus behoort tot de familie van de Zangers van de Oude Wereld (Sylviidae).

De betekenis van de wetenschappelijke naam: algemene bosvogel.

Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.

Op het menu staan het hele jaar door insecten (rupsen, spinnen), maar met name tijdens de trek vormen vruchten een groter deel van zijn voedsel.

Broedbiologie

Broedt in hoge kruidenbegroeiing en lage struiken in open biotopen, heidegebieden, dicht struikgewas en heggen. Ei-leg begint vroeg mei. Meestal twee broedsels per jaar, meestal 4-5 eieren, broedduur 11-13 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 10-12 dagen. Beide geslachten broeden.

Grasmussen nestelen graag in doornstruiken, kruiden begroeiing of ruigte. Ze zijn dan ook het talrijkst in struweelrijke duinen en kleinschalig boerenland met veel heggen. In bos- en natuurgebieden bewoont de grasmus doorgaans randen en open plekken met opslag. Diep in stedelijk gebied is de soort zeldzaam. Als overwinteraar in de Sahel is de grasmus erg gevoelig voor droogte aldaar. Zo'n situatie deed zich voor net voor de start van het broedvogelmeetnet. Ook recente pieken en dalen vallen samen met gunstige of juist ongunstige overwinteringsomstandigheden in West-Afrika.

Buiten broedtijd

De eerste Grasmussen arriveren meestal half april, in sommige (vooral recente) jaren ook wel iets eerder. Doortrek, deels van Scandinavische en Duitse vogels, kan plaatsvinden tot eind mei. Vanaf begin juli treden ongerichte verplaatsingen op die vanaf eind juli overgaan in gerichte trek. Eind augustus en begin september is de wegtrek grotendeels voorbij, op wat laatkomers in oktober na. Ze trekken vaak 's nachts.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Grasmus als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding van de Grasmus als niet-broedvogel in Nederland is onbekend.

Grasmus. Foto: MJvdB.

25. Goudhaan(Regulus regulus) 1 territorium.

De Goudhaan is Europa's kleinste vogel. Van snavel tot staartpunt meet hij slechts 8,5 cm, en ze wegen vaak niet meer dan 5 gram! Het is een zangvogel die vooral te vinden is in naaldbossen met larken en sparren. Ook al komen er grote aantallen goudhaantjes voor in ons land, ze worden in de broedtijd niet vaak gezien. Ze leven namelijk vooral in de toppen van naaldbomen. Hun aanwezigheid wordt meestal verraden door hun zang of roepjes. Voedsel: Geleedpotigen, over het algemeen aangepast aan kleine soorten zoals springstaarten, bladluizen, kleine motten en kleine spinnetjes.

Broedbiologie

Goudhaantjes hebben een voorkeur voor naaldbos, in het bijzonder sparrenbos. De dichtheden zijn dan ook het hoogst waar veel sparrenbos te vinden is. Broedt hier in een komvormig nest dat met haren en veertjes is bekleed van april tot juni. In twee legfels worden elk 7-13 eieren gelegd. Na 14-17 dagen komen de eieren uit, nog 17-22 dagen later kunnen de jongen vliegen. Hierna worden de jongen nog 12-18 dagen door de ouders gevoed.

Buiten broedtijd

Hoofdzakelijk trekvogel, maar populaties verschuiven, zodat je ze wel het hele jaar kunt zien. Alleen in Noord-Scandinavië vertrekken alle goudhanen in de winter. De Waddeneilanden kunnen in het najaar overspoeld raken met goudhaantjes. In een klein struikje zitten dan soms wel tien tot vijftien goudhaantjes. De soort heeft twee grote trekroutes: één zuidwest langs de kust van Noorwegen, Denemarken en Nederland richting West- en Zuid-Europa, de ander oost van Scandinavië en de Baltische staten naar Polen en tot in de Balkan; overwintert in grote delen van Zuid-Europa inclusief de Mediterrane eilanden, maar bereikt bijna nooit Afrika. Nachttrekker. Najaarstrek september-november, voorjaarstrek maart-april.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Goudhaan als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding van de Goudhaan als niet-broedvogel in Nederland is matig ongunstig.

Goudhaan. Foto: MJvdB.

26. Winterkoning (Troglodytes troglodytes) 21 territoria

De Winterkoning behoort tot de familie van de Winterkoningen (Troglodytidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: holbewoner. Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen. De soort zoekt zijn voedsel in en nabij struikgewas, takkenrillen etc. Het voedsel bestaat uit kleine insecten, rupsen, spinnetjes, larven en zaadjes.

Bijzonderheden

Polygynie is de regel, zodat het aantal broedende vrouwtjes hoger kan zijn dan het aantal mannetjes.

Broedbiologie

Broedt in boom- en struikrijke landschappen inclusief stedelijk gebied, o.a. in dichte struikgewassen, holten, nestkasten en houtstapels. Ei-leg van begin april tot begin juli, met pieken half april-begin mei en juni. Twee broedsels per jaar, meestal 5-7 eieren, broedduur 13-15 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 15-19 dagen, jongen worden tot 18 dagen na uitvliegen gevoerd. Het mannetje maakt meerdere nesten, waarna het vrouwtje uiteindelijk één nest uitkiest om in te broeden. Alleen het vrouwtje broedt.

Broedtijd

De luide zang van de winterkoning is overal te horen waar opgaande begroeiing aanwezig is. De hoogste dichtheden komen voor in rijk gestructureerd loofbos. Streng en sneeuwrijke winters, zoals midden jaren tachtig en negentig, zorgen voor forse verliezen, in het bijzonder in minder optimale biotopen. De landelijke stand wordt soms bijna gehalveerd door zulke winters maar herstelt hiervan binnen enkele jaren. Los van deze tijdelijke inzinkingen neemt de broedpopulatie toe, in het bijzonder in het lage deel van het land.

Buiten broedtijd

Winterkoningen zijn normaliter het hele jaar op en nabij de broedplaats te vinden. Volwassen Winterkoningen zijn standvogel, jongen zwerven soms wat rond. Bij streng winterweer doen zich verplaatsingen voor over meestal korte afstanden. Minder optimale biotopen, waaronder grootschalig cultuurland maar ook productiebos, worden dan verruild voor voedselrijkere terreinen. Voor zover deze vogels niet gestorven zijn, keren ze in maart en april terug in het broedterrein. In het najaar en wellicht ook voorjaar lijkt enige doortrek op te treden van Noord-Europese vogels.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Winterkoning als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding van de Winterkoning buiten het broedseizoen is op dit moment onbekend.

Winterkoning. Foto: JS.

27. Boomkruiper (*Certhia brachydactyla*) 6 territoria

De Boomkruiper behoort tot de familie van Boomkruipers (Certhiidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: korttenige Certhia. Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen. Het voedsel bestaat uit insecten en insectenlarven. Boomkruipers zijn echte stam fourageerders. Ze beginnen onder aan de stam en kruipen dan omhoog. In tegenstelling tot de boomklever kunnen de boomkruipers niet omlaag kruipen.

Broedbiologie

Broedt in allerlei bossen, parken, tuinen en lanen, als er maar stammen met redelijke diameter en grove schorsstructuur aanwezig zijn (graag eik, populier, wilg, den etc., puur beukenbos - gladde bast - ongeschikt). Nestelt in holten (maar zelden in spechtengaten), spleten, achter loszittende schors, onderin groot roofvogelnest en in speciale nestkasten. Ei-leg van eind maart tot eind juni. Twee broedsels per jaar (eerste vanaf begin april, tweede vanaf eind mei), soms ineengeschoven; meestal 5-6 eieren, broedduur 17-18 dagen, nestjongperiode 16-18 dagen, uitgevlogen jongen worden nog 1-3 weken gevoerd.

Broedtijd

Boomkruipers hebben forse bomen nodig met een ruwe stam, maar het hoeven er niet veel te zijn. De soort kan daarom nestelen in laan- of erfbeplanting in open landschap. De hoogste dichtheden komen echter voor in gevarieerd en niet al te intensief onderhouden bos met een groot aandeel loofhout. Zulke bossen vinden we met name in het oosten, zuiden en midden van het land en in de binnenduinrand. De landelijke aantallen nemen al enkele tientallen jaren toe. De toenemend ouderdom van het Nederlandse bos is gunstig voor deze soort, net als het aanleggen van bossen, parken en singels in voorheen open landschap. De verspreiding is in het laatste kwart van de twintigste eeuw sterk uitgebreid in de lage delen van het land.

Buiten broedtijd

Nederlandse Boomkruipers zijn echte standvogels. Ze worden maar zelden op enige afstand van de broedgebieden gezien. Er zijn geen aanwijzingen dat buitenlandse vogels ons land bereiken, wat exemplaren uit de grensstreek daargelaten.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van Boomkruiper de als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding buiten het broedseizoen is identiek aan die van broedvogels, omdat het om dezelfde vogels gaat.

Boomkruiper. Foto: MJvdB.

28. Spreeuw (*Sturnus vulgaris*) 2 territoria

De Spreeuw behoort tot de familie van de Spreeuwen (*Sturnidae*).

De betekenis van de wetenschappelijke naam: van *sturnus* is onbekend, van *vulgaris* is "alledaags".

Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.

Het voedsel bestaat voornamelijk uit insecten, insectenlarven, maar in de wintermaanden ook fruit, zoals appels en bessen. Al behoort de spreeuw tot de meest algemene soorten ter wereld, in Nederland neemt de soort sterk in aantal af. De precieze oorzaken van de achteruitgang zijn nog niet bekend. Mede daarom hebben Sovon en Vogelbescherming 2014 uitgeroepen tot het Jaar van de Spreeuw. In 2015 werd een deel van het onderzoek voortgezet. De spreeuwenstand gaat vanaf eind jaren zeventig achteruit. De afstand tot voedselgebieden (graslanden) is vermoedelijk op veel plekken te groot geworden voor profijtelijk broeden.

Bijzonderheden

Sterk synchrone zang piek, ei-leg en uitvliegende jongen (spreeuwendwormen) vanaf eind mei op graslanden en in boomgaarden.

Broedbiologie

Broedt in bos (vooral rijk oud loofbos), agrarisch cultuurland en in bebouwing. Maakt gebruik van nest- holten, nestkasten, klimop en in gebouwen onder daken of onderbouw. Hoewel geen koloniebroeder broeden ze wel graag met meerdere soortgenoten bij elkaar in de buurt. Ei-leg van begin april (stedelijk gebied) tot half juni, met sterk synchrone leg piek in tweede helft april. Eén tot twee broedsels per jaar, meestal 4-7 eieren, broedduur 11-13 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 19-24 dagen, uitgevlogen jongen worden slechts 4-5 dagen gevoerd. Vanaf eind mei alleen nog kleine aantallen bezig met broeden (vervolglegsels, tweede broedsels).

Broedtijd

Spreeuwen zijn in het hele land bekende broedvogels. Ze zijn het talrijkst in boerenland met veel gras en in stedelijk gebied met veel gazons. Het voorkomen in bos blijft beperkt tot randsituaties.

Buiten broedtijd

De Nederlandse broedvogels zijn standvogel of trekken in september en oktober enkele honderden kilometers weg.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Spreeuw als broedvogel in Nederland is matig ongunstig.

De Staat van Instandhouding van de spreeuw als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Spreeuw, juveniel. Foto: MJvdB.

29. Merel (*Turdus merula*) 15 territoria

De Merel behoort tot de familie van de Lijsters (Turdidae).
De betekenis van de wetenschappelijke naam: is onbekend.
Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.
Voedsel bestaat uit wormen, insecten, bodemdiertjes, bessen en fruit.

Bijzonderheden

Vogels in stedelijke omgeving beginnen eerder in het jaar te broeden dan die in het buitengebied. Door veelvuldige mislukkingen worden telkens weer nieuwe nesten gebouwd. Territoria zijn echter veelal klein, zeker in de stad.

Broedbiologie

Broedt in allerlei landschappen mits er bomen en/of struiken voorkomen, met hoogste dichtheden in rijk bos en stedelijk gebied. Ei-leg van eind maart tot in augustus, soms vroeger of later, met piek half april-half juni. Twee tot drie broedsels per jaar, meestal 4-5 eieren, broedduur 11-15 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 12-15 dagen, uitgevlogen jongen worden nog 2-3 weken verzorgd (evt. alleen door mannetje, terwijl vrouwtje nieuw broedsel begint).

Broedtijd

Als talrijkste broedvogel in Nederland ontbreekt de Merel alleen in landschappen zonder bomen of struiken. De hoogste dichtheden per vierkante kilometer zitten in stedelijk gebied met veel groen, in agrarisch cultuurland met veel heggen en in randen van gevarieerde loofbossen. Van schuwe bosvogel is de merel in de afgelopen twee eeuwen veranderd in een succesvolle cultuurvolger. De aantallen namen ook in de afgelopen tientallen jaren nog toe, deels door het bezetten van nieuwe gebieden zoals in uitbreidingswijken of bosaanplant, vooral in Laag-Nederland. Sinds ongeveer 2005 stagneren de aantallen of nemen ze licht af. Dit zou een gevolg kunnen zijn van enkele droge voorjaren, die ongunstig zijn voor de vooral van regenwormen levende Merel.

Buiten broedtijd

De Nederlandse Merels zijn grotendeels standvogel en vertonen steeds minder neiging om weg te trekken. Met aanvulling uit Noord-Europa zijn merels in trektijd en winter dan ook door heel Nederland te vinden. Wel worden voedselarme gebieden als schrale bossen of grootschalig cultuurland soms tijdelijk verlaten en wellicht verruild voor bijvoorbeeld nabijgelegen bebouwing. Doortrek vindt in het voorjaar vooral tussen half maart en eind april plaats, in het najaar van half september tot half november.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Merel als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding van de Merel als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Merel. Foto: MJvdB.

30. Zanglijster (*Turdus philomelos*) 9 territoria

De Zanglijster behoort tot de familie van de Lijsters (Turdidae).

De betekenis van de wetenschappelijke naam: liefhebber van de zang.

Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.

Bijzonderheden

Een typische eigenschap is het stukslaan van slakkenhuizen op een vaste "smidse", om zo bij het malse slakkenvlees te komen. Behalve slakken eten Zanglijsters ook grote hoeveelheden insecten, wormen, duizendpoten en pissebedden, in najaar en winter ook bessen en fruit.

Broedbiologie

Broedt in bossen, parken, grote tuinen en kleinschalig agrarisch cultuurlandschap. Ei-leg van begin april tot begin juli, met pieken half april-half mei en juni. Twee broedsels per jaar, meestal 4-5 eieren, broed- duur 12-14 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 13-14 dagen, uitgevlogen jongen worden nog ongeveer 2 weken gevoerd. Het vrouwtje bouwt het nest en broedt de eieren uit.

Broedtijd

Zanglijsters broeden bijna overal waar voldoende bomen en struiken aanwezig zijn. De dichtheden zijn nergens zo hoog als in gevarieerd loofbos, jonge aanplant en groene stadswijken. Streng winterweer dat tot in Zuid-Europa doordringt zorgt voor inzinkingen in de landelijke stand, zoals het geval was rond 1985. Series van zachtere winters zorgen voor een snel herstel. Op de langere termijn gerekend zijn de landelijke aantallen toegenomen. In delen van de hogere zandgronden namen ze echter af.

Buiten broedtijd

In het westen en uiterste zuiden van het land overwinteren redelijke aantallen Zanglijsters, waarschijnlijk voor een deel eigen broedvogels. Ze houden zich graag in stedelijk gebied op. Elders in het land zijn overwinteraars minder gewoon. De voorjaars trek speelt zich af tussen eind februari en begin mei; de meeste trek wordt eind maart en begin april vastgesteld. De aantallen zijn tijdens de najaars trek tussen eind september en eind oktober echter veel hoger. In de kuststrook, maar soms ook in het binnenland, kunnen begin of half oktober meer dan 1000 zanglijsters per dag passeren en zoeken groepjes overal in geschikte terreinen naar voedsel.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Zanglijster als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding van de Zanglijster als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Zanglijster. Foto: WdV.

31. Roodborst (*Erithacus rubecula*) 17 territoria

De Roodborst behoort tot de familie van de Vliegenvangers (Muscicapidae). Voorheen was de soort ingedeeld bij de Lijsters (Turdidae).

De betekenis van de wetenschappelijke naam: van *Erithacus* is onbekend, *rubecula* betekent kleine rode. Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.

Broedbiologie

Broedt in allerlei boomrijke landschappen inclusief stedelijk gebied. Twee broedsels per jaar, meestal 5-7 eieren, broedduur 12-15 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 13-15 dagen, uitgevlogen jongen worden nog 2-3 weken verzorgd. Het nest wordt laag boven de grond gemaakt in een boom, muur, nestkast of klimplanten. Het is een slordig nest van grassen en bladeren. Het mannetje voert broedend vrouwtje, beide partners voeren jongen. Het voedsel bestaat uit insecten, spinnen en kleine bodemdiertjes.

Broedtijd

Roodborsten ontbreken alleen in boomarme landschappen. De dichtheden zijn het hoogst in bossen met een goed ontwikkelde struik en kruid laag. In dennenbossen met weinig ondergroei zijn de dichtheden veel lager, net als in agrarisch cultuurland en stedelijk gebied. De soort breidde zich sinds ongeveer 1975 uit in het westen en noorden van het land dankzij aanplant van bosjes in voorheen zeer open landschappen. De landelijke aantallen zijn sinds 1990 amper meer gegroeid. Ze vertonen inzinkingen na strenge winters zoals midden jaren tachtig en negentig. Hiervan herstelt de populatie vlot.

Buiten broedtijd

De Nederlandse broedvogels trekken deels weg richting Zuidwest-Europa. De achterblijvers krijgen aanvulling door vogels uit Noordoost- en Oost-Europa, waarvan een deel in ons land overwintert en een deel doortrekt. De najaarstrek vindt vooral plaats tussen half september en eind oktober. In dezelfde periode herleeft ook de zangactiviteit met name om het voedselterritorium af te bakenen. De voorjaarsstrek is onopvallend. De wintervogels zijn gewoonlijk in de loop van maart of april verdwenen.

Staat van Instandhouding

Instandhouding van de Roodborst als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van

De Staat van Instandhouding van de Roodborst als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Roodborst. Foto: MJvdB.

32. Zwarte Roodstaart (*Phoenicurus ochruros*) 1 territorium

De Zwarte Roodstaart behoort tot de familie van de Vliegenvangers (Muscicapidae). Voorheen was de soort ingedeeld bij de Lijsters (Turdidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: purperstaartige met okergele staart.

Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen. Het voedsel bestaat uit spinnen en insecten. In het najaar ook wel bessen.

Bijzonderheden

Hybridisering met Gekraagde Roodstaart is incidenteel mogelijk.

Broedbiologie

Gebonden aan bebouwing in steden (flats of andere grote gebouwen), dorpen, industrieterreinen, boeren- bedrijven enz. Het nest wordt door het vrouwtje gebouwd. Ei-leg half april tot in juni, met piek eerste helft mei. Een tot twee broedsels per jaar, meestal 4-6 eieren, broedduur 12-14 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 15-17 dagen, jongen worden nog tot 10 dagen na uitvliegen gevoerd.

Broedtijd

Zwarte Roodstaarten broeden tegenwoordig in vrijwel het hele land op of bij gebouwen, met een voorkeur voor industrieterreinen en grootschalige nieuwbouw. De dichtheden zijn het hoogst in de oostelijke helft van Nederland. Hier was de soort al in de eerste helft van de twintigste eeuw een gewone broedvogel en van hieruit breidde hij zich in de tweede helft van de vorige eeuw uit over Laag-Nederland. De landelijke aantallen zijn sinds 1990 min of meer stabiel maar vertonen wel fluctuaties. Dat inzinkingen deels samenvallen met strenge winters (midden jaren negentig) kan toeval zijn. Alleen strenge winters die tot diep in Zuidwest-Europa doordringen (zoals 1984/85) kunnen onze broedvogels immers treffen.

Buiten broedtijd

De Nederlandse broedvogels overwinteren merendeels in Zuidwest-Europa en Noord-Afrika. De herkomst van de schaarse wintervogels die wel eens gezien worden (vooral in zachte winters) is onbekend. De aankomst van de broedvogels voltrekt zich tussen half maart en eind april. Ze vertrekken merendeels in september en oktober, maanden waarin ook enige doortrek optreedt. Enkelingen blijven hangen in november en december maar zijn vaak spoorloos nadat een felle vorstperiode inzet.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Zwarte Roodstaart als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding van de Zwarte Roodstaart als niet-broedvogel in Nederland is onbekend.

Zwarte Roodstaart. Foto MJvdB.

33. Roodborsttapuit(*Saxicola rubicola*) 4 territoria

Roodborsttapuiten behoren tot de familie van de Vliegenvangers (Muscicapinae) en daarbinnen tot het geslacht *Saxicola* waar zowel de Roodborsttapuiten als Paapjes onder vallen. De Roodborsttapuit is bij ons een broedvogel van halfopen cultuurlandschappen en van duin-, heide- en hoogveengebieden. Ze broeden vooral op de hoge zandgronden, in de volledige kuststrook inclusief de Waddeneilanden en in Zeeuws-Vlaanderen. Het aantal en de gebieden waar ze voorkomen is in de laatste jaren aanzienlijk gegroeid.

Broedbiologie

Ze broeden vanaf maart en hebben twee maar steeds vaker drie legsels per seizoen van meestal 4-6 eieren. Broedtijd 14-15 dagen. Het mildere klimaat zou zo ook een reden van meer nakomelingen kunnen zijn. De roodborsttapuit broedt veelal op de grond in een goed verstopt nest. De jongen zitten 13-16 dagen op het nest en worden na het uitvliegen meestal nog zo'n 8-14 dagen gevoed door de ouders. Je ziet en hoort ze dan vaak bedelen. Pa en ma vliegen af en aan met vooral insecten zoals langpootmuggen, maar ook wormen, rupsen, vlinders, spinnen en kleine slakken.

Buiten broedtijd

Roodborsttapuiten kun je het gehele jaar tegenkomen. De grootste groep Nederlandse broedvogels arriveert tussen eind februari en eind maart en verlaten ons land tussen half september en half november. Ze overwinteren daarna in Frankrijk, het Iberisch schiereiland en Marokko. Er zijn bij ons slechts een klein aantal overwinteraars. Waarschijnlijk lokale broedvogels

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Roodborsttapuit als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding buiten het broedseizoen is (vooralsnog) niet te bepalen.

Roodborsttapuit. Foto JS.

34. Witte Kwikstaart (*Motacilla alba*) 2 territoria

De Witte Kwikstaart behoort tot de familie van de Kwikstaarten (Motacillidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: glansloos witte staartwipper. Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen. Het voedsel bestaat uit kleine ongewervelde. De soort heeft een zeer uitgebreide habitat keuze. Meestal in een omgeving met mensen.

Broedbiologie

Broedt in open tot halfopen landschappen, zowel natuurgebied (stuivend duin, schrale heide) als agrarisch cultuurland (met schuurtjes, bruggen etc.) en bebouwing. Ei-leg van begin april tot half juli, met pieken eind april-eind mei en tweede helft juni. Twee tot drie broedsels per jaar, meestal 4-6 eieren, broed-duur 12-14 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 13-14 dagen, jongen worden na uitvliegen nog 4-7 dagen gevoerd.

Broedtijd

De Witte Kwikstaart is een van de meest verspreide broedvogels, maar komt nergens in hoge dichtheden voor. De soort nestelt vooral op het platteland, vaak op gebouwen of onder bruggen met een voorkeur voor de kleinschaliger landschapstypen. Hij bewoont echter ook natuurgebieden, waaronder stuifzanden, duinen of grote kaalslag in een bos. Soms ook stedelijk gebied en industrieterreinen. De landelijke stand neemt langzaam af.

Buiten broedtijd

In zachte winters overwinteren kleine aantallen in Nederland, vooral in de zuidelijke helft. De eigen broedvogels, die merendeels wegtrekken tot in Noord-Afrika, komen vanaf eind februari (zachte winters) of maart (koudere winters) terug. Tegelijkertijd treedt doortrek van noordoostelijke vogels op. De trek kent een hoogtepunt in de tweede helft van maart en houdt aan tot half april. Vanaf juli verzamelen zich groepjes, veelal jonge vogels, op voedselrijke plekken. De meeste trek vindt plaats tussen half september en half oktober, met de hoogste aantallen gewoonlijk langs de oostgrens.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Witte Kwikstaart als broedvogel in Nederland is matig ongunstig.

De Staat van Instandhouding van de Witte Kwikstaart als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Witte Kwikstaart. Foto: MJvdB.

35. Boompieper 5 territoria

Op de zandgronden is de Boompieper een karakteristieke broedvogel van heidevelden en duinen met enige opslag. Voorts nestelt hij (ten dele ook buiten de zandgronden) op kaalslag, in jonge aanplant en soms ook bosjes en wegbeplanting in boerenland. Ook verdrogende en verbossende laagveenmoerassen worden bezet. In de voor de Boompieper belangrijker kerngebieden op de zandgronden van Oost- en Zuid-Nederland ontwikkelden de aantallen zich positief.

Broedbiologie

Zingt van begin april tot in augustus. Broedt vanaf half mei. Eén of twee legsels per jaar met 4-6 eieren. Nest wordt gebouwd door het vrouwtje: een kommetje van droog gras, vaak met een bodem van mos en fijnere grassen, gelegen in een kuil in de grond. Na 12-14 dagen broeden komen de eieren uit, en na eenzelfde periode kunnen de jongen vliegen.

Buiten broedtijd

De eerste Boompiepers zijn niet voor eind maart te verwachten en de grote massa komt in april aan. Doortrek vindt plaats tot half mei, met de piek eind april en begin mei. Vanaf eind juli worden de broedplaatsen gaandeweg ontruimd. Tussen half augustus en begin oktober trekken grote aantallen door, vooral over de zuidoostelijke helft van het land. De trekpiek valt eind augustus en eerste helft september.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Boompieper als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding van de Boompieper als niet-broedvogel in Nederland is zeer ongunstig.

Boompieper. Foto: MJvdB.

36. Vink (Fringilla coelebs) 17 territoria

De Vink behoort tot de familie van de Vinken (Fringillidae).

De betekenis van de wetenschappelijke naam: tjiliper, ongepaard. Dat wil zeggen dat de mannetjes en vrouwtjes niet gelijk, maar na elkaar op trek gaan. Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen. Het voedsel bestaat uit zaden en zachte plantendelen, zoals bladknoppen. In het broedseizoen worden vooral insecten gegeten.

Broedbiologie

Broedt in allerlei landschappen als er maar bomen zijn. Eileg van begin april tot begin juni, vooral eind april en mei. Eén tot twee broedsels per jaar, meestal 4-5 eieren, broedduur 10-14 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 12-15 dagen, familie blijft na uitvliegen 20-35 dagen bijeen. Alleen het vrouwtje broedt. De jongen worden door beide ouders verzorgd.

Broedtijd

De Vink is na de merel de talrijkste broedvogel in Nederland. In het algemeen geldt: hoe meer oude bomen, hoe meer Vinken. De dichtheid is dan ook het hoogst in de bosrijke gebieden op de hoge gronden. Door toegenomen aanplant van bos en bomen vestigde de soort zich echter ook in de lagere delen van het land, soms in substantiële aantallen zoals in de bossen in Flevoland. In stedelijk gebied ontbreekt de vink vrijwel nooit in parken en groene wijken. De sterke landelijke toename in het laatste kwart van de twintigste eeuw vlakke af rond de eeuwwisseling: vrijwel alle beschikbare broedhabitat is nu bezet.

Buiten broedtijd

Nederlandse broedvogels overwinteren grotendeels in eigen land. In de trektijd, maart en vooral oktober, trekken miljoenen noordelijke Vinken door ons land. De winteraantallen zijn gaandeweg toegenomen, met echter grote jaarlijkse schommelingen. Die hebben veel te doen met de beschikbaarheid van beukennoten. Als er veel beukennoten zijn en langdurige sneeuwval uitblijft, is er relatief veel wintervoedsel beschikbaar.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Vink als broedvogel in Nederland is gunstig. De Staat van Instandhouding van de Vink als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Vink. Foto: MJvdB.

37. Groenling (*Chloris chloris*) 1 territorium

De Groenling behoort tot de familie van de Vinken (Fringillidae).

De betekenis van de wetenschappelijke naam: de op distels voorkomende geelgroene.

Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.

Voedsel bestaat voornamelijk uit zaden, bladknoppen en bessen.

Bijzonderheden

Dichtheden kunnen in optimale gebieden hoog zijn, waarbij bezette nesten op geringe afstand van elkaar kunnen liggen. Vestiging in bosgebieden is deels afhankelijk van zaadzetting van bomen.

Broedbiologie

Broedt in halfopen landschappen, veel in bebouwde omgeving maar ook aan bosranden of bos met veel open plekken. Eileg van eind maart tot in augustus, met piek in tweede helft april en hele maand mei. Twee (soms drie) broedsels per jaar, meestal 4-5 eieren, broedduur 11-14 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 14-17 dagen, familie blijft na uitvliegen nog 2-3 weken bijeen. Alleen het vrouwtje broedt. De jongen worden door beide ouders gevoerd.

Broedtijd

Groenlingen broeden relatief talrijk in groene wijken van dorpen en steden, plaatselijk ook in kleinschalig boerenland en jonge aanplant. Ze mijden zeer open gebieden en aaneengesloten bos. De landelijke aantallen vertonen op de lange termijn een toename, die minstens voor een deel op het conto van verstedelijking komt. De soort broedt inmiddels in vrijwel het hele land. Groenlingen zijn niet erg territoriaal en broeden soms in een los kolonieverband.

Buiten broedtijd

In het winterhalfjaar vullen Noord-Europese groenlingen de Nederlandse populatie aan, die grotendeels in eigen land overwintert. Ze bezoeken buiten de broedlocaties ook voedselrijke plekken in open boerenland en gebruiken gemeenschappelijke slaapplekken in bosjes. De najaarstrek begint half september en is half oktober op zijn krachtigst; de laatste trekkers passeren eind november. De voorjaarsstrek loopt van half maart tot begin mei, met het hoogtepunt eind maart en de eerste helft van april.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Groenling als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding van de Groenling als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Groenling. Foto: MJvdB.

38. Geelgors

Geelgorzen broeden tegenwoordig vrijwel uitsluitend op de hoge zandgronden. Ze bewonen hier heide met opslag, bosranden en jonge aanplant, naast kleinschalig boerenland met veel akkers. De verspreiding kromp sinds ongeveer 1975 in oostelijke richting in. De soort is inmiddels verdwenen uit West-Nederland. Ook in Midden-Nederland en delen van de zandgronden namen de aantallen aanvankelijk af. Meer recent neemt de Geelgors echter (sterk) toe in het noordoosten van het land.

Broedbiologie

Nestelt zowel op de grond (greppel, onder heg etc.) als in struik of jonge boom. Eileg van half april tot begin augustus, piek in mei-juni. Twee tot drie broedsels per jaar, meestal 3-6 eieren, broedduur 11-14 dagen, nestjongenperiode 10-14 dagen.

Buiten broedtijd

De Nederlandse broedvogels blijven hoofdzakelijk in eigen land en vormen wintergroepen op voedselrijke plekken. In uitzonderlijke gevallen, zoals de voor de hamster ingerichte akkers in Zuid-Limburg, gaat het om vele honderden of zelfs meer. Doortrek van Scandinavische en Duitse vogels treedt alleen op bescheiden schaal op. De meeste trek vindt plaats in oktober en begin november, van de voorjaars trek is weinig te merken, het meest nog in februari en maart. Tijdens de trek en in de winter zijn Geelgorzen schaars ook te vinden buiten de broedgebieden.

Broedtijd

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Geelgors als broedvogel in Nederland is gunstig.

De Staat van Instandhouding van de Geelgors als niet-broedvogel in Nederland is matig ongunstig.

Geelgors. Foto: JS.

Wat is de Staat van Instandhouding?

De Staat van Instandhouding (SvI) is een maat voor de duurzaamheid van een populatie. De methodiek is ontwikkeld voor gebruik ten behoeve van de Habitatrichtlijn en kent vier hoofdaspecten die worden meegewogen bij een beoordeling: verspreiding, populatie, leefgebied en toekomstperspectief.

Bij het vermelden van getallen moet u ervan uitgaan dat dit de aantallen en data zijn die voornamelijk voorkomen. Het is zeker niet zo dat dit vaststaande getallen/aantallen zijn. Er zijn volop uitzonderingen maar er is uitgegaan van de meest gangbare gegevens. Legsels staan onder invloed van weersomstandigheden, conditie van de broedvogel etc. Er is niet specifiek naar nesten gezocht. Wel werden er enkele gevonden zoals van de Buizerds.

In het onderzochte gebied zijn ook diverse soorten vogels gesignaleerd waar geen territorium aan toegekend kon worden. De meeste gebruiken het gebied om te foerageren. Het betrof: b.v. Blauwe Reiger, Grote Zilverreiger, Wilde Eend, Aalscholver, Kauwen, Havik, deze had in voorgaande jaren hier een horst maar helaas stond een bouwkeet van de werkers aan de nieuwe snelweg recht onder de boom van de oude horst. Hopelijk kiest hij hier volgend jaar weer wel voor deze horst. Daarnaast nog de volgende zoogdieren: Konijn, Haas, Ree, Eekhoorn en voor het eerst de Bever.

Ree. Foto: MJvdB.

3. Doelstellingen komende jaren.

3.1 Ecologische vogelgroepen.

Naast de kwalificaties/bijzonderheden per soort lijkt het ons goed in de komende 2 jaren ook volgens de ecologische vogelgroepen (Sierdsema H., 1995 Broedvogels en Beheer (SBB/Sovon) te gaan indelen. Het betreft hier alleen de aanwezige soorten en de soorten die in aanmerking zouden kunnen komen. Daardoor worden mogelijke verbanden van soorten en hun relatie met het gebied beter inzichtelijk gemaakt.

Om een goed inzicht te krijgen in de kwaliteit van een gebied is het hanteren van ecologische vogelgroepen een goed hulpmiddel. Een ecologische vogelgroep bestaat uit soorten die ongeveer dezelfde eisen stellen aan hun leefomgeving. Ecologische vogelgroepen moeten niet verward worden met vogelgemeenschappen. Een vogelgemeenschap is een samenstelling van soorten die in een bepaald gebied aan- getroffen kunnen worden. Daarbij kan de ene soort bijvoorbeeld vooral gebruik maken van de boomkruinen en de andere soort kan vooral gebruik maken van de struiklaag. Beide soorten behoren tot de levens- gemeenschap van dat type terrein. Deze levensgemeenschap kan opgedeeld worden in verschillende groepen vogels die ongeveer dezelfde eisen aan dat terrein stellen, bijvoorbeeld soorten die van de struiklaag gebruik maken of soorten voor wie bomen cruciaal zijn. Deze groepen worden aangemerkt als ecologische vogelgroepen. In de praktijk komt het meestal niet voor dat in een bepaald gebied slechts soorten uit één ecologische vogelgroep voorkomen. Enerzijds komt dat door het feit dat er meerdere groepen tot een levensgemeenschap behoren en anderzijds doordat in een gebied vaak meerdere biotopen dicht bij elkaar liggen.

Heel waarschijnlijk komt er ook een oeverwaluwand, die bij positief succes de biodiversiteit zeker ten goede zal komen.

3.2 Nieuwe weg.

Er ontstaat door de nieuwe snelweg een nieuwe situatie, waarbij er zeker aan de westkant van de Keersopperdreef tot aan de nieuwe weg een nieuwe leefomgeving voor planten en dieren gaat ontstaan. Om een goed beeld te krijgen is informatie van Waterschap de Dommel hierover hierna opgenomen.

Veranderingen Keersopperbeemden.

Bron: Waterschap de Dommel(website)

De thema's voor project Keersop zijn:

- Natuurlijk water. Zorgen voor flora en fauna in en rond beken en sloten. We richten deze goed in en beheren deze volgens de regionale uitwerking van de Kaderrichtlijn Water(KRW)-doelen. We maken de ooit rechtgetrokken Keersop weer natuurlijker, zodat de stroomsnelheid op stukken toeneemt. Dat is goed voor o.a. de beekprik. Op enkele kleine plaatsen is dat in het verleden al gebeurd. De Keersop voldoet nu niet aan de KRW-doelstellingen;
- Voldoende water. Voor de natuur en de landbouw mag er niet te veel en niet te weinig water zijn. Daarvoor regelt het waterschap het grondwater en het water in beken en sloten. Voor de Keersop betekent dit bijvoorbeeld het herstel

Natte Natuurparels en het voorkomen van verdroging. Samen met de landbouw kijken we naar verbeteringen in de waterhuishouding; Mooi water. Stimuleren dat mensen de waarde van water beleven, door onder meer recreatief gebruik.

Het realiseren van Natura 2000-doelen is ook een belangrijk doel. Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden. In deze Natura 2000-gebieden worden bepaalde dieren, planten en hun natuurlijke leefomgeving beschermd om de biodiversiteit te behouden. De Keersop valt binnen Natura 2000-gebied en voldoet nu niet aan de bijhorende doelstellingen.

We kijken naar de inrichting en realisatie van het Natuurnetwerk Brabant (NNB). Ook speelt het actieplan Leven de Dommel een belangrijke rol. Daarbij kijken we naar het invulling geven van maatregelen om gevolgen van klimaatverandering op te vangen.

Ook gaat het waterschap samen met de gebiedspartners aan de slag met de Gebiedsimpuls N69. Die gaat over het versterken van de ruimtelijke kwaliteit in het gebied. Daarbij gaat het om investeringen in landbouw, landschap, natuur, recreatie en water.

Keersopperbeemden

N.a.v. water- en natuuropgaven:

- O.a. het verleggen, smaller maken en/of minder diep maken van het profiel. En het aanpassen van een watergang en het dempen van sloten;
- Verwijderen en plaatsen duikers;
- Aanplanten/ontwikkelen bos langs de Keersop.

N.a.v. Gebiedsimpuls N69:

- Aanplanten/ontwikkelen struikgewas en houtsingels;
- Plaatsen van afrasteringen;
- Realiseren wandelroute, wandelbrug en informatiepunten.

https://www.dommel.nl/keersop?fbclid=IwAR22XOI_jV2J41xvjXYRnn4FGyYVlqI5EZDnWqdsJs6W8I6AVvwiJWqZ9LY

Wij zouden graag dat nieuwe gebied van 0 af willen inventariseren op broedvogels om te bezien hoe in het nieuwe gebied met heel andere biotoop ontstaat. Het is nu agrarisch bouwland. Daarnaast zal het doorzetten van de inventarisatie van de Keersopperbeemden waar al 17 jaar op rij een inventarisatie volgens BMP-A heeft mogelijk ook veranderingen hierdoor te zien geven. Al zal de relatie met veranderingen natuurlijk niet meteen 1 op1 vertaald kunnen worden.

Havik. Foto: MJvdB.

Kiviet. Foto: JS.

4. Literatuur

Vergeer J.W., van Dijk A.J., Boele A., van Bruggen J. & Hustings F. 2016. Handleiding Sovon broedvogelonderzoek: Broedvogel Monitoring Project en Kolonievogels. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Boele A., van Bruggen J., Slaterus R. Vergeer J.W. & van der Meij T 2018. Broedvogels in Nederland 2016. Sovon-rapport 2018/1. Sovon Vogelonderzoek Nederland Nijmegen.

Sierdsema, H. 1995. Broedvogels en beheer. Het gebruik van broedvogelgegevens in het beheer van bos- en natuurterreinen. SBB-rapport 1995-1, SOVON-onderzoeksrapport 1995/04. SBB/SOVON, Drie-bergen/Beek-Ubbergen.

Harrison C. 1977. Elsevier broedvogelgids, Nesten, eieren en jongen van alle in Europa, Noord-Afrika en het Midden Oosten broedende vogels.

Svensson L. Grant P.J., Mullarney K. En Zetterstrom ANWB Vogelgids van Europa. Zesde druk 2016.

Vogelatlas op site Sovon: <https://vogelatlas.sovon.nl/>

Vogelgids op site van de vogelbescherming:
<https://www.vogelbescherming.nl/ontdek-vogels/kennis-over-vogels/vogelgids>

5. Fotoverantwoording

Jan Schutjes(JS), Wil de Veer(WdV) en Maarten-Jan van den Braak(MJvdB) verzorgden de foto's. Bij elke foto wordt steeds met initialen aangegeven wie de foto gemaakt heeft.

6. Dankwoord

Een woord van dank voor de voor het geven van de opdracht en medewerking en/of het aanleveren van gegevens: Staatsbosbeheer in de persoon van Dhr. J. Smits. Ook werden meldingen van b.v. dumpen van banden en omgevallen bomen steeds snel beantwoord en er werd naar gehandeld.

Daarnaast willen we Wil de Veer danken voor het mogen gebruiken van zijn informatie/format voor het inventarisatieverslag en het leveren van een aantal prachtige foto's!

Fazant 2 territoria

Legenda:

- Tergebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Tergebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fissie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
man	X	X	X					2	1	1-2 t/m 30-6

Sovon

2 / 38

Buizerd 2 territoria

Legenda:

- Teilgebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Teilgebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen seizoen: datum		datumgrens	fase-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3			
-	X	X	X					3	2	1-2 t/m 15-7 1900

Sovon

1 / 38

Waterhoen 1 territorium

Legenda:

- Tergebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Tergebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen seizoen		datumgrens	fissie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	datump.		
X	X	X	X					1	29-4 t/m 15-6	300

Sovon

3 / 38

Holenduif 1 territorium

Legenda:

- Tergebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Tergebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen	datumgrens	datumgrens	fascie-afstand
adult	paar	territoriaal	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
-	X	X	X					1	1-3 t/m 31-7	300

0 0.3 0.6 km

Sovon

4 / 38

Houtduif 7 territoria

Legenda:

- Teilgebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Teilgebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fessie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
-	X	X	X		1-12	13+		1	29-4 t/m 31-7	300

Sovon

5 / 38

IJsvogel 1 territorium

Legenda:

- Teilgebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Teilgebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen seizoen		datumgrens	datumgrens	fascie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	2			
X	X	X	X					2	1	1-4 t/m 15-5	2000

0 0.3 0.6 km

Sovon

6 / 38

Kleine Bonte Specht 2 territoria

Legenda:

- Teilgebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Teilgebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen seizoen		datumgrens	fissie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	datump.		
X	X	X	X					1	1-2 t/m 28-6	300

Sovon

9 / 38

Grote Bonte Specht 5 territoria

Legenda:

- Teilgebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Teilgebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen seizoen		datumgrens	fascie-afstand
adult	paar	territoriaal	nest	migrant	1	2	3	datump.		
-	X	X	X		1-12	13+		1	1-3 t/m 30-6	500

Sovon

8 / 38

Groene Specht 1 territorium

Legenda:

- Tergebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Tergebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fascie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	seizoen	datumg.		
X	X	X	X		1-12	13+		1	1-3 t/m 31-5	1000

Sovon

7 / 38

Wielewaal 1 territorium

Legenda:

- Tergebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Tergebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen seizoen		datumgrens	datumgrens	fissie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	datump.			
-	X	X	X	JA	1-6	7-10	11+		1	10-5 km 10-7	500

Sovon

32 / 38

Gaai 3 territoria

Legenda:

- Tergebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Tergebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen seizoen		datumgrens	fissie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	datump.		
X	X	X	X					2	1-4 t/m 10-7	500

Sovon

33 / 38

Zwarte Kraai 2 territoria

Legenda:

- Teigebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Teigebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fissie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	seizoen	datumg.		
-	X	X	X					2	1-3 t/m 30-6	500

Sovon

34 / 38

Pimpelmees 11 territoria

Legenda:

- Teilgebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Teilgebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fissie-afstand
adult	paar	territoriaal	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
-	X	X	X		1-12	13+		1	15-3 km	30-6

Sovon

29 / 38

Koolmees 12 territoria

Legenda:

- Tergebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Tergebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fissie-afstand
adult	paar	territoriaal	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
-	X	X	X		1-9	10-13	14+		1	15-3 km 30-6

Sovon

30 / 38

Boomleeuwerik 1 territorium

Legenda:

- Tergebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Tergebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen seizoen		datumgrens	fysische afstand
adult	paar	territoriaal	nest	migrant	1	2	3	datumgrens		
X	X	X	X	JA	1-3	4-7	8+	1	15-3 t/m 20-6	300

Sovon

10 / 38

Staartmees 2 territoria

Legenda:

- Teigebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Teigebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fissie-afstand
adult	paar	territoriaal	niet	migrant	1	2	3	seizoen		
-	X	X	X					1	1-3 t/m 31-5	500

0 0.3 0.6 km

Sovon

26 / 38

Fitis 1 territorium

Legenda:

- Tergebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Tergebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	datumgrens	fissie-afstand
adult	paar	territoriaal	nest	migrant	1	2	3	seizoen			
-	-	X	X	JA	1-6	7-10	11+		1	15-4 t/m 30-6	100

Sovon

26 / 38

Tjiftjaf 11 territoria

Legenda:

- Teigebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Teigebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fissie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
-	-	X	X	JA	1-6	7-10	11+		1	10-4 t/m 20-7
										200

Sovon

25 / 38

Kleine Karekiet 3 territoria

Legenda:

- Tergebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Tergebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fissie-afstand
adult	paar	territoriaal	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
-	-	X	X	JA	1-9	10-13	14+		1	5-5 t/m 10-7

Sovon

20 / 38

Bosrietzanger 5 territoria

Legenda:

- Teilgebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Teilgebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen seizoen		datumgrens	fissie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	datump.		
-	-	X	X	JA	1-6	7-10	11+	1	10-5 t/m 20-7	100

Sovon

19 / 38

Spotvogel 1 territorium

Legenda:

- Tergebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Tergebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen seizoen		datumgrens	fessie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	datum		
-	-	X	X	JA	1-6	7-10	11+	1	10-5 km 10-7	200

Sovon

21 / 38

Zwartkop 22 territoria

Legenda:

- Tergebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Tergebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen seizoen		datumgrens	fissie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	datump.		
-	-	X	X	JA	1-6	7-10	11+		1	15-4 t/m 20-7

Sovon

24 / 38

Tuinfluit 4 territoria

Legenda:

- Teilgebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Teilgebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen seizoen		datumgrens	fissie-afstand
adult	paar	territoriaal	nest	migrant	1	2	3	datumgrens		
-	-	X	X	JA	1-6	7-10	11+	1	30-4 t/m 20-7	200

Sovon

23 / 38

Grasmus 9 territoria

Legenda:

- Tergebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Tergebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen seizoen		datumgrens	faste-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	datump.		
-	-	X	X	JA	1-6	7-10	11+	1	25-4 t/m 10-7	200

Sovon

22 / 38

Goudhaan 1 territorium

Legenda:

- Tergebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Tergebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen seizoen		datumgrens	fessie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	datump.		
-	-	X	X		1-12	13+		1	10-4 t/m 30-6	100

Sovon

27 / 38

Winterkoning 21 territoria

Legenda:

- Teilgebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Teilgebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen seizoen		datumgrens	fissie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	datump.		
-	-	X	X		1-6	7-9	10+	1	1-2 t/m 26-7	200

Sovon

13 / 38

Boomkruiper 6 territoria

Legenda:

- Tergebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Tergebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fessie-afstand
adult	paar	territorial	niet	migrant	1	2	3	seizoen		
-	-	X	X		1-9	10-13	14+		1	1-2 t/m 20-6

Sovon

31 / 38

Spreeuw 2 territoria

Legenda:

- Teigebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Teigebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen seizoen		datumgrens	fissie-afstand
adult	paar	territoriaal	niet	migrant	1	2	3	datumgrens		
-	X	X	X					2	1	1-4 t/m 31-5
										100

Sovon

35 / 38

Merel 15 territoria

Legenda:

- Teilgebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Teilgebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen seizoen		datumgrens	faste-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	datump.		
-	-	X	X		1-15	16+		1	1-3 t/m 15-7	200

Sovon

17 / 38

Zanglijster 9 territoria

Legenda:

- Teilgebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Teilgebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen seizoen		datumgrens	fissie-afstand
adult	paar	territoriaal	nest	migrant	1	2	3	datum		
-	-	X	X		1-12	13+		1	29-4 t/m 30-6	300

Sovon

18 / 38

Roodborst 17 territoria

Legenda:

- Teilgebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Teilgebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fissie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
-	-	X	X	-	1-9	10-13	14+	-	1	30-4 t/m 30-6

Sovon

14 / 38

Zwarte Roodstaart 1 territorium

Legenda:

- Tergebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Tergebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fessie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
-	-	X	X	JA	1-6	7-10	11+		1	29-4 t/m 10-7
										200

Sovon

15 / 38

Roodborsttapuit 4 territoria

Legenda:

- Tergebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Tergebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumsreeks	fotografie
adult	paar	territoriaal	nest	migrant	1	2	3	weerga		
X	X	X	X	JA	1-6	7-11	12+	1	15-3 t/m 15-7	200
X	X	X	X	JA	1-6	7-11	12+	1	5-4 t/m 15-7	200

Sovon

16 / 38

Witte Kwikstaart 2 territoria

Legenda:

- Teigebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Teigebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen seizoen: datum		datumgrens	baselijnafstand
adult	paar	territoriaal	nest	migrant	1	2	3	2	1	1-4 t/m 10-7
X	X	X	X					2	1	300

Sovon

12 / 38

Boompieper 5 territoria

Legenda:

- Teilgebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Teilgebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen seizoen		datumgrens	fissie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	datump.		
-	-	X	X	JA	1-6	7-10	11+		1	15-4 t/m 10-7
										200

Sovon

11 / 38

Vink 17 territoria

Legenda:

- Teilgebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Teilgebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fissie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
-	-	X	X	-	1-9	10-16	17+	-	1	29-4 t/m 20-7
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	200

Sovon

36 / 38

Groenling 1 territorium

Legenda:

- Tergebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Tergebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen seizoen		datumgrens	fissie-afstand
adult	paar	territoriaal	nest	migrant	1	2	3	datump.		
-	X	X	X					1	15-4 t/m 20-6	300

Sovon

37 / 38

Geelgors 5 territoria

Legenda:

- Tergebied
- Geldig territorium

Periode:

2020

Tergebied:

3587 Keersopperbeemden

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fissie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
-	X	X	X	-	1-9	10-14	15+	-	1	1-4 t/m 26-7

Sovon

38 / 38